ALBERT DE JONG

Broch nl
32498

C.I.R.A.

ALBERT DE JONG STUDIEDAG

"...en bovendien voel ik weinig behoefte in het openbaar op te treden omdat ik van mening ben dat de vrijheidslievende arbeidersbeweging op tal van vragen van deze tijd geen bevredigend antwoord weet te geven". (Uit een brief van Albert de Jong, 8-2-1952 waarin hij mededeelde geen inleiding op een bijeenkomst van anarchisten te zullen houden.)

PROGRAMMA

9.30 u. Zaal open

10.00 u. Opening door Hans Ramaer, congresvoorzitter

10.15 u. Jan Freeling, Herinneringen aan de libertaire beweging en aan Albert de Jong. Lezing met nabespreking.

11.00 u. Rudolf de Jong, De beweging toen - de perspectieven nu. Lezing met nabespreking.

12.00 u. Lunchpauze

13.30 u. Discussie in vijf werkgroepen rond de volgende vraagstellingen:

1. Wat te doen in de sociale strijd nu het anarcho-syndicalisme als beweging dood is?
2. Wat betekent revolutionair zijn als je niet meer gelooft dat er een revolutie zal uitbreken?
3. Hoe bereik je mensen in een samenleving waarin de klassieke propagandist verdwenen is?
4. Waardoor miste het anarchisme de "culturele boot" tussen de twee wereldoorlogen en hoe staat dat er nu mee?
5. Ontwikkelingen - i.h.b. revolutie - waarmee anarchisten solidair waren of zijn gaan vaak een andere weg - die van de macht - dan anarchisten wilden. Hoe staat het met de solidariteit?

Inleiders en discussieleiders bij de groepen zijn: Evert van der Tuin en Bert Altena (1); André van De Vrije (2); Boudewijn Chorus en René Sanders (3): Dick Gevers en Marius de Geus (4); Cees Bronsveld en Ruud Uittenhout (5).

15.15 u. Theepauze

15.30 u. Uitreiking Clara Meijer-Wichmann-prijs.

15.45 u. Samenvatting van de werkgroepen, nabespreking en discussie.

16.45 u. Sluiting.

In deze studiemap zijn een aantal teksten van en over Albert de Jong gebundeld. Bij de keuze is uitgegaan van opzet en doelstellingen van de studiedag en is gekeken naar de onderwerpen van de discussiegroepen. Hierdoor is de propagandistische arbeid van Albert de Jong onderbelicht en zijn van enkele belangrijke onderwerpen die hem nauw aan het hart lagen - verdediging van de revolutie; Spaanse burgeroorlog e.a. - geen teksten opgenomen. Deze onderwerpen zijn in de literatuur en op eerdere studiedagen behandeld. In de geschriften van na 1940 is mede gelet op passages waarin Albert de Jong zich rekenschap gaf van zijn oude opvattingen en van de veranderingen in zijn ideeën. De teksten zijn thematisch en niet chronologisch ingedeeld.

DE PERSOON ALBERT DE JONG
Waarom ik socialist werd-
Het anarchistische arbeidersmilieu

Albert de Jong heeft 34 "Fragmenten uit mijn leven" gepubliceerd in het tijdschrift Buiten de perken (augustus 1961 - juli 1964). Veel eerder - in 1926 - had hij een bijdrage geleverd aan een serie artikelen in het maandblad Bevrijding - toen het orgaan van de religieuze anarchisten- waarin verschillende militanten de vraag beantwoordden hoe zij tot het socialisme waren gekomen. Het artikel van Albert de Jong verscheen in Bevrijding van juli 1926. Wij laten het hier volgen evenals een stukje uit "Fragmenten uit mijn leven" (4) - Buiten de perken nr. 11, 23 november 1961 - over de anarchistische cultuur en zijn ouderlijk huis.

Waarom ik socialist werd.

Waarom ik socialist werd? Omdat ik in een arbeidersgezin ben opgegroeid. En mij eigenlijk niet goed kan voorstellen, dat er nog arbeiders zijn, die geen socialist zijn.

Socialisme hield en houdt voor mij in de eerste plaats in, dat een ieder van ons zonder meer datgene kan krijgen, wat wij nu eenmaal allen doodgewoon noodig hebben om behoorlijk te kunnen leven.

Een laag-bij-de-grondsch plat-materialistisch socialisme? Dat zal niemand durven beweren, die persoonlijk de vernedering heeft doorvoeld van het wreed-brutale feit, dat men goede en ijverige menschen, als mijn ouders ongetwijfeld waren, met hun kinderen in deze wereld van overvloed maar eens gewoonweg niet behoorlijk te eten geeft, bijv. omdat ze ziek zijn of omdat geen patroon iets op hen kan verdienen, of omdat vader voor zijn meening, voor zijn beginsel is durven uitkomen.

Vader had een zeer werkzamen aard en leefde met de regelmaat van een buitenman. Om de inkomsten van het talrijke gezin te vergrooten, werkte hij dikwijls des nachts en halve Zondagen er bij. Moeder ging uit werken, ook nog toen de dokter haar met het oog op haar ondermijnde, maar van huis uit zoo sterke gestel — op 10-jarigen leeftijd stond zij als schipperskind al aan het roer — zelfs elken arbeid in eigen gezin verboden had. Vader had nog wel een vaste betrekking. Maar dit alles heeft niet mogen verhinderen, dat hun geheele bestaan een aaneenschakeling is geweest van armoede, zorg en ellende.

Uit armoede waren mijn ouders van Friesland naar Amsterdam gekomen en mijn vader vond er werk bij de stadsreiniging. De grootste ellende is ongetwijfeld geleden vóór mijn geboorte, want ik was het tiende kind, de jongste, en in mijn jeugd begonnen mijn grootere broers al te verdienen. Maar nog hoor ik het mijn Moeder vertellen: Vader had door zijn werk een besmetting gekregen, wondroos. Het loon hield dadelijk op. Vader werd naar het ziekenhuis gebracht. Moeder werd door dezelfde ziekte aangetast. Ze werd verpleegd door mijn oudste zuster, een meisje van twaalf jaar! Tot zij ook naar het gasthuis ging. Toen mijn ouders hersteld ontslagen werden, was alles naar de lommerd gebracht, zaten ze met een kwartje in huis, en aan alle kanten in de schuld, bij dokter, apotheker, kruidenier, bakker en huisbaas.

Vaders werk werd tijdens zijn ziekte waargenomen door een collega naast het nachtwerk, dat hij gewoonlijk had. Daarom kon hij het wel voor f 1.— per dag doen inplaats van de f 1.65, die Vader ermede verdiende. Zoo verdiende de gemeente op onze ellende f 0.65 per dag. Het was een daad van grooten moed van Vader's collega, de directie te verzoeken die dertien stuivers aan het gezin van De Jong af te staan, een bijzondere gunst dat het werd toegestaan.

Welk een vernedering!

Door alle maatschappelijke ellende en vooral ook door het verlies van zes harer kinderen kwam mijn Moeder, die aanvankelijk streng en bijna fanatiek godsdienstig was, tot nadenken over de rechtvaardigheid van een algoeden en almachtigen God. Zij eindigde na een ontzettenden strijd van bidden en denken, van geloof en twijfel tot een radicaal atheïsme en een vurig beleden socialisme. Geen vergadering sloeg zij over. Hoe levendig herinner ik mij nog de Hoogerhuis-zaak! Weken en weken vormde zij het onderwerp van gesprek aan tafel. Een propagandageschrift over de Hoogerhuizen met plaatjes van Jan de Waard, die ik mij nu nog bijna stuk voor stuk herinner, was mijn eerste prentenboek!

Moeder had een sterk socialen aanleg. Zij was volstrekt niet gierig, integendeel! Maar we mochten geen minuut noodeloos de kraan laten loopen. Ook al kostte ons dat niets. Dat was zonde, er was voor gewerkt. Ook leerde zij ons, ons niet te schamen voor het beroep van Vader, hetgeen ook onder de arbeiders zelf te doen gebruikelijk was. Want zijn arbeid was nuttig, moest gedaan worden en Vader was heel wat nuttiger lid der maatschappij dan menigeen in mooie kleeren.

Een diepen indruk maakte op mij de algemeene werkstaking van 1903! Van a tot z leefde ik die mee! Ik was toen nog niet ten volle 12 jaar. Maar o wat daarna kwam! Vader had natuurlijk gestaakt en werd na meer dan 20 dienstjaren ontslagen op 56-jarigen leeftijd. Met een verzoek om weer aangenomen te worden, ging hij ter teekening langs zijn klanten. Na eenigen tijd van geheele werkloosheid mocht hij zoo nu en dan 's nachts straatvegen voor 900 centen per week. Dat was ongeveer twee derde van zijn vroeger loon. Telkens een stapje verder duurde het

een paar jaar voor hij zijn vroegere positie terug kreeg. Een dergelijke vernedering, een dergelijk spelend tergen, je Vader aangedaan, legt in een jongenshart een onvergankelijke haat!

Toen de toestand thuis beter werd doordat mijn broers verdienden, was het te laat voor mijn Moeder om er van te profiteeren. Zij was ziek en met allerlei kwalen behept, niets anders dan gevolgen der sociale toestanden; de straf voor de doodzonde der armoede. Goed gezond heb ik mijn Moeder nooit gekend; na een week van werken was zij altijd Zondags en Maandags ziek. Ze leed aan ontzettende hoofdpijnen en werkte soms met een ijsblaas op het hoofd. Toen ik dertien jaar was werd zij door een beroerte voorgoed aan het ziekbed gekluisterd. Vier ontzettende jaren van een afschuwelijke worsteling tusschen haar zoo sterke vitaliteit en haar afgebeuld lichaam, waarbij zij de laatste 14 maanden zelfs geen woord kon zeggen, zou zij nog moeten doormaken. Toen ik 17 was, kwam de dood. Het was een verlossing! Een rechtvaardigheid. En de smart, die ik toen voelde was niet om den dood, die men ten slotte wenschen moest, maar om dit tragische smartvolle leven, van mijn moeder, een leven met zóóveel goeden wil en zóó weinig zon, met zóóveel energie, stukgeslagen en vernield door de stomme sociale onrechtvaardigheid. En toch was dit alles nog maar het leven van één proletariersvrouw onder duizenden...

Mijn oudere broers hadden nooit kunnen studeeren. Hun verdiensten waren te hard noodig. Maar mijn hartewensch zou vervuld worden, ik mocht onderwijzer worden! Mijn moeder heeft het helaas niet beleefd, maar haar laatste les was nog weer, dat ik mij nooit verbeelden mocht meer te zijn dan mijn broers of dan welke arbeider ook. Alle goede arbeid was even nuttig en even achtenswaardig! Ja, wel had Moeder een diep besef van de gelijkwaardigheid van allen niet antisocialen arbeid, die immers ook alleen in onderlingen samenhang zijn beteekenis en mogelijkheid vindt!

Ik ben dus feitelijk in het socialisme opgevoed en opgegroeid. Toen ik 12 jaar was, zong ik in „De Jonge Proletaar" Domela Nieuwenhuis ons: „Met blijde hoop en vol verwachting" toe, ik hoorde onze sprekers op de meimeetings. Toch heb ik noch het anarchisme, noch het atheïsme uit sleur overgenomen. De groei van de S.D.A.P. en het overgaan van tal mijner studiemakkers tot de sociaal-democratie; het opkomen van talrijke vrijer-religieuze richtingen en de omstandigheid, dat twee mijner beste vrienden voor predikant gingen studeeren, brachten mij er wel toe zoowel het vraagstuk van het gezag als dat van den godsdienst ernstig te overdenken. Maar ik besefte, dat de vernedering der persoonlijkheid, die ik vaak zoo grievend had doorvoeld, bij de handhaving van het gezag altijd zal blijven bestaan. En in de natuur heb ik nooit anders kunnen zien dan mede- en tegenwerkende krachten, waarbij het de sociale taak van het menschdom is, de eerste bewust aan te wenden, de laatste te leeren beheerschen. Ik erken het bestaan van een wereldraadsel — waarom is er niets? — maar dat te omvatten ligt buiten ons bereik, het aannemen van een hoogere eenheidsmacht lost het allerminst op.

Waarom ik socialist werd? Ja, als je al dat onrecht, al die ellende, al die vernedering hebt meegemaakt en doorleefd, wat zul je dan anders doen, dan een machtelooze vloek onderdrukken en socialist worden? Dat wil zeggen strijden met een wil om te verbeteren, een wil, die tegelijk het geloof beteekent in de vaste overtuiging, dat deze onderlinge ellende niet de laatste trap zal zijn, waartoe de nog zoo armzalige menschheid zal stijgen. ALBERT DE JONG.

Fragmenten uit mijn leven

door Albert de Jong

4

Evenzeer als mijn moeder was mijn vader overtuigd vrijdenker en socialist. Behalve van het socialistische Volksdagblad, was hij een trouw lezer van De Klok, het weekblad van het onafhankelijk-socialistische Kamerlid Geart van der Zwaag te Gorredijk. Verder las hij geregeld het vrijdenkersweekblad De Dageraad, uitgegeven door Jan van Loo te Amsterdam, en De Controleur, een scherp geredigeerd, vrijzinnig-kritisch weekblad onder redactie van Thorn Prikker, dat mijn broer Jan meenam van de drukkerij waar hij werkte en waar het werd gedrukt. En tenslotte: De Roode Duivel van L. M. Hermans, Morgenrood en Levensrecht. Vader was minder militant, minder strijdlustig, bijna zou ik zeggen: minder aggressief dan moeder. Over de domheid en het onnozele godsgeloof van zijn collega's schudde hij het hoofd; moeder zou hebben geprobeerd ze te bekeren. Misschien kwam het hierdoor, misschien ook doordat ik meer weg heb van mijn moeder dan van mijn vader, maar heel lang heb ik gemeend dat ik mijn socialistische ideeën en anarchistische levensovertuiging eigenlijk alleen aan mijn moeder had te danken. Eerst op ongeveer 45-jarige leeftijd ben ik mij bewust geworden van de betekenis van het socialistische milieu waaruit mijn vader is voortgekomen en heb ik begrepen dat mijn van huis uit christelijke moeder onder zijn invloed socialiste moet zijn geworden.

ARTHUR LEHNING OVER ALBERT DE JONG

Arthur Lehning publiceerde in zijn boek Ithaka. Essays en commentaren 2, Het Wereldvenster Baarn, 1980, de rede die hij bij de crematie van Albert de Jong hield.

In memoriam Albert de Jong

(Amsterdam 29 april 1891 – Heemstede 27 juli 1970)

Op tachtigjarige leeftijd schreef de Britse geleerde, vrijdenker en filosoof Bertrand Russell, die zeventien jaar later, kort geleden, zevenennegentig jaar oud, zou overlijden, dat het hem voorkwam dat het gedeprimeerd zijn van sommige oude mensen vanwege de angst voor de dood, hem iets onwaardigs leek – voor jonge mensen kon daar nog reden voor zijn vanwege de angst dat hen de beste dingen van het leven zouden ontgaan, – en hij vervolgt: 'Het individuele menselijke bestaan zou moeten verlopen als een rivier, die eerst smal, geheel ingebed binnen zijn oevers, dan sneller stromend, gepassioneerd zich een weg baant langs obstakels en watervallen. Geleidelijk wordt de rivier breder, de oevers wijder en het water stroomt rustiger tot het zich op het einde, zonder zichtbare breuk, vermengt met de zee en zonder enige schok zijn individuele bestaan verliest.

'De mens, die op oudere leeftijd zijn leven op deze wijze kan zien, zal niet lijden onder de angst voor de dood, want de dingen waarom hij gaf, zullen voortgaan en met het afnemen van de vitaliteit zal ook de gedachte aan rust niet onwelkom zijn.

'Ik zou wensen te sterven,' besluit Bertrand Russell, 'terwijl ik nog aan het werk ben, met de wetenschap dat anderen zullen voortzetten wat ik niet langer kon doen, en tevreden, dat wat mogelijk was, is gedaan.'

Deze woorden van de Britse filosoof – zo komt het mij voor – zouden zeker door Albert de Jong zijn onderschreven en ik ben ervan overtuigd dat hij in deze geest is gestorven.

Weliswaar heeft hij in de laatste uren voor zijn dood gezegd: ik zou nog wel vijf jaar of langer willen leven om nog af te maken waar ik mee bezig ben en hij dacht daarbij in het bijzonder aan het voortzetten van het schrijven van zijn herinneringen. Hij heeft zich ook met een wilskracht, die zijn artsen verbaasde, tegen het onvermijdelijke verzet, maar toen de hevige ziekte zijn lichaam in korte tijd sloopte, heeft hij zich bij dit onvermijdelijke neergelegd en gezegd: 'Nu ben ik aan de beurt' en hij is rustig en berustend gestorven.

Er zou dus voor ons eigenlijk geen reden zijn om te treuren. Maar zulk een opmerking is toch maar betrekkelijk theoretisch en één kant van de zaak. Want het is nu eenmaal zo, dat – hoezeer men ook weken of dagen het einde verwacht, en we het soms zelfs moeten of mogen wensen – we toch dit ogenblik als een schokkend bericht ervaren. En dat is vanzelfsprekend. Want pas dan dringt het werkelijk tot ons door, worden we ons pas volledig bewust, dat er iets onherroepelijks en iets onherstelbaars is gebeurd, dat er iets is veranderd, en dat dit ook een verandering betekent voor ons zelf en voor ons eigen leven.

* Rede uitgesproken bij de crematie op Westerveld, 31 juli 1970.

Het is jammer dat hij zijn herinneringen niet heeft kunnen voltooien, want in hem was een stuk geschiedenis van de Nederlandse arbeidersbeweging en van haar libertaire vleugel in het bijzonder, belichaamd. Het is hier niet de plaats en het ogenblik om, zelfs maar in grote lijnen, zijn leven en zijn activiteiten te schetsen, maar een enkel facet wil ik hier toch noemen.

Hij kwam uit een socialistisch arbeidersmilieu, zijn ouders waren vrijdenkers en aanhangers van Domela Nieuwenhuis; zijn vader werd bij de algemene werkstaking in 1903 ontslagen. Opgegroeid in dit milieu is hij geheel natuurlijk, ik zou willen zeggen vanzelf, tot een anarchistische wereldbeschouwing gekomen; niet als gevolg van een theoretisch gefundeerde overtuiging, maar vrijwel als iets aangeborens, iets vanzelfsprekends en harmonisch geïntegreerd in zijn persoonlijkheid en in zijn leven. Zó alleen kan, geloof ik, iets worden verklaard van de uitzonderlijke eenheid van zijn leven en van zijn ideeën, en het heeft hem waarschijnlijk geen moeite gekost alles ondergeschikt te maken aan zijn ideeën, die hij met grote consequentie, zonder te transigeren, onbaatzuchtig, zonder enig materieel voordeel of persoonlijk belang een geheel leven heeft voorgestaan.

Op verschillende wijze, naar gelang van wisselende omstandigheden, heeft hij zijn ideeën naar voren gebracht, maar hij heeft ze nooit verloochend. Misschien met één uitzondering: het geheelonthoudersideaal liet hij reeds vroeg varen en voor de rest van zijn leven heeft hij intens genoten van het samenzijn bij een glas wijn.

Toen aan zijn vijfjarige onderwijzersloopbaan, in 1916, abrupt een einde kwam vanwege zijn vrije huwelijk, omdat het voor een onderwijzer in strijd was met de wet niet voor de wet getrouwd te zijn, werd hij stenograaf; hij vond dat een neutraal beroep, dat hem ook de onafhankelijkheid mogelijk heeft gemaakt en gewaarborgd, die hij nodig had. Met de accuratesse en verantwoordelijkheid, die kenmerkend voor hem waren bij alles wat hij ondernam, heeft hij vijfenvijftig jaar lang dit beroep uitgeoefend – hoofdzakelijk bij openbare lichamen – en heeft hij daarbij uitermate grote waardering gevonden en respect voor zijn ideeën, ook bij degenen die daar afwijzend of zonder enig begrip tegenover stonden. Wel heb ik mij dikwijls afgevraagd of het voor de gemeenschap niet nuttiger zou zijn geweest indien hij had gesproken en de anderen hadden gestenografeerd. Maar zijn opvattingen over het parlementarisme lieten dat niet toe.

Vanaf 1913 heeft hij enkele jaren geregeld contact gehad met Domela Nieuwenhuis, de belangrijkste figuur, zoals hij zelf schreef, waarmee hij in zijn leven in aanraking is gekomen. Hij sprak met hem op vergaderingen en was reeds, vanaf 1914, penningmeester van het fonds dat in het leven geroepen was voor financiële steun aan Nieuwenhuis. Sindsdien heeft hij herhaaldelijk en langdurig leidende functies in dit Ferdinand Domela Nieuwenhuis-Fonds vervuld en reeds in 1931 de eerste stappen gedaan, in verbinding met professor Posthumus – toentertijd directeur van het Nederlandsch Economisch-Historisch Archief en sinds 1935 van het door hem gestichte Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis – om voor de belangrijke archieven, de bibliotheek en museumstukken, die allen aan het Fonds waren geschonken,

een duurzame, bevredigende oplossing te vinden.

In 1921 was hij met Bart de Ligt[44] – met wie hij lange jaren heeft samengewerkt – een der oprichters van het IAMB, het Anti-Militaristisch Bureau tegen Oorlog en Reactie, waarvan hij later secretaris werd en dat vele jaren een intensieve actie heeft gevoerd tegen de dreigende Tweede Wereldoorlog, het opkomende fascisme en voor de bevrijdingsstrijd van de koloniale volken.

Het hoogtepunt van de antimilitaristische agitatie in het interbellum was de staking van duizenden Amsterdamse arbeiders, in actie gekomen voor de dienstweigeraar-hongerstaker Herman Groenendaal, en het was tijdens deze actie, dat hij – evenals De Ligt – een maand lang wegens een aanklacht tot opruiing gevangen zat.

Jarenlang is hij ook redacteur geweest van *De Wapens Neder,* het orgaan van de Internationale Anti-Militaristische Vereeniging en op honderden vergaderingen heeft hij gesproken. Hij was zonder kwestie een groot orator en een groot agitator.

De eerste maal dat ik hem hoorde spreken, nu bijna vijftig jaar geleden, was op het stichtingscongres van het IAMB in Den Haag, in december 1921. Het heeft een grote indruk op mij gemaakt. Albert had een referaat gehouden over dienstweigering. De communist Brommert kwam in debat. Deze wees de dienstweigering af als te individualistisch, want de strijd tegen het militarisme moest niet door de enkeling, maar door het proletariaat worden gevoerd. Daarop antwoordde Albert de Jong: 'de verklaring van Brommert, dat zoiets door het proletariaat moet worden uitgemaakt, klinkt heel socialistisch en mijn pleidooi voor de dienstweigering klinkt heel individualistisch. Maar vergadering, weet u wat de zaak is? Als Brommert zegt, dat zal het proletariaat wel uitmaken, dan betekent dat in werkelijkheid, dat zal ik, de dictator, wel uitmaken, terwijl als ik zeg, dat zal ik uitmaken, dan klinkt dat wel individualistisch, maar dan pas zal werkelijk het proletariaat het uitmaken.'

Ik heb dit nooit vergeten, niet alleen vanwege de slagvaardigheid van de debater en ook niet alleen omdat in deze enkele woorden een theorie en tactiek van het revolutionair antimilitarisme ten opzichte van de proletarische klassenstrijd werd aangeduid, maar vooral vanwege de persoonlijke overtuiging die hieruit sprak van iemand voor wie het socialisme nooit een zaak kon zijn van macht en autoriteit, laat staan van dictatuur, en ofschoon hij nooit absolutistische ideeën van geweldloosheid heeft aangehangen en evenmin alleen het heil verwachtte van de individuele acties – betekende dit toch voor hem, dat in de strijd voor het socialisme de inzet van de enkelingen is voorondersteld en dat een socialisme zonder vrijheid niet bestaanbaar was.

Socialisme en anarchisme waren voor hem natuurlijk geen tegenstellingen – hij was een vrij socialist, sociaal-anarchist, het ging hem om de vrije persoonlijkheid in een vrije maatschappij.

Met deze opvattingen was het niet toevallig dat hij zich, in 1926, aansloot bij het Nederlandsch Syndicalistisch Vakverbond en later redacteur werd van *De Syndicalist*, en dit weekblad tot een militant, revolutionair orgaan maakte voor het anarcho-syndicalisme. Aan de kop van het blad stond ver-

meld: *Weekblad van het Nederlandsch Syndicalistisch Vakverbond, aangesloten bij de Internationale Arbeiders Associatie*, met andere woorden bij de anarcho-syndicalistische Internationale. Deze indicatie was meer dan een bureaucratische vermelding van een internationale aansluiting: het betekende dat deze Nederlandse organisatie ideologisch en praktisch deel uitmaakte van een internationale beweging waarvan de betekenis boven de binnenlandse Nederlandse verhoudingen uitging. Het was een revolutionaire beweging, die zich richtte tegen het reformisme en het opportunisme van de sociaal-democratie, die het parlementarisme, staat en dictatuur afwees en bestreed en daartegenover sociaal-revolutionaire strijdmiddelen propageerde en zich tevens keerde tegen de pretentie der bolsjevisten, de revolutionaire arbeidersbeweging te monopoliseren in het belang van een communistische wereldheerschappij. Ook deze anarcho-syndicalistische beweging heeft niet kunnen doen wat de marxistische partijen met hun miljoenenaanhang niet hebben gekund: noch de oorlog verhinderen, noch het fascisme, maar in Spanje heeft deze beweging voor korte tijd, in 1936 zoals bekend, wereldhistorie gemaakt.

Albert de Jong heeft steeds in nauw contact met deze internationale beweging gestaan en dit heeft een nieuwe dimensie aan zijn Nederlandse activiteiten gegeven. Hij had persoonlijke contacten met kameraden uit Zweden, Duitsland, Frankrijk en Spanje. Door de Internationale werd hij in 1937 voor een geheime missie naar Polen gestuurd. Van zijn vele vrienden in dit internationale milieu noem ik hier slechts de door hem in hoge mate gewaardeerde Duitse anarchist en anarcho-syndicalist Rudolf Rocker.[45] Voor de buitenlandse kameraden was hij de vertrouwensman bij uitnemendheid in al deze jaren: indien hier te lande iets kon of moest worden gedaan op het gebied van internationale activiteit of solidariteit, werd hij benaderd.

Toen na de Tweede Wereldoorlog de basis ontbrak voor zulk een beweging, heeft hij op andere wijze gewerkt, onder meer door de uitgave van de *Persdienst*, voortgezet door *Buiten de Perken* – een vrijheidlievend baken in een zee van ideologische verwarring, en daarmee bijgedragen tot de herleving van de anarchistische ideeën en hij heeft zeer veel gedaan voor de hernieuwde belangstelling en voor een kritische herwaardering van de grondlegger van het anarchisme in Nederland.

Zo is hij een geheel leven trouw gebleven aan zijn ideeën. Hij was onbaatzuchtig, integer en zijn eerlijkheid, betrouwbaarheid en zijn gevoel voor rechtvaardigheid waren spreekwoordelijk. Niet minder dan dit alles telt echter het feit, dat hij niet alleen trouw was aan zijn ideeën, maar ook uitzonderlijk trouw aan zijn kameraden en vrienden en in zijn meest persoonlijke verhoudingen.

Als ik hier nu terugzie op een vijftigjarige vriendschap, dan weet ik, dat ik niet alleen voor mijzelf spreek, maar voor tal van anderen hier en elders, die hem steeds dankbaar zullen zijn voor deze voorbeeldige vriendschap. Wij allen zullen hem missen: zijn raad, zijn kameraadschap, zijn vriendschap. Maar wij zullen ook denken aan de woorden van Bertrand Russell: Albert is gestorven, toen hij nog werkte, in de overtuiging dat anderen voort zullen zetten wat voor hem het belangrijkste in het leven was en wat hij niet meer kon doen, en tevreden dat wat mogelijk was, door hem is gedaan.

TER PUBLICATIE

INT. ANTIMIL. PERSDIENST
LAURIERSTRAAT 127
DEN HAAG

ARCHIEF IAMB.
1

De IAK. tegen de Koloniale Onderdrukking

Verklaring afgelegd door Müller Lehning namens de Internationale Antimilitaristische Kommissie (IAA. en IAMB.) op het Congres tegen Koloniale Onderdrukking, Februari 1927, Brussel.

(IAP) De IAK. beschouwt de koloniale onderdrukking als een der brutaalste vormen van imperialistische uitbuiting en verklaart zich volkomen solidair met den bevrijdingsstrijd der koloniale volken der gansche aarde.

De gewelddadige onderdrukking van de in verzet komende koloniale volken, evenals de onderlinge afgunst der koloniseerende mogendheden bedreigt de arbeidersklasse met het permanente gevaar van nieuwe oorlogen.

Deze koloniale onderdrukking en de moderne oorlogen van het imperialisme zijn slechts mogelijk door de metterdaad betoonde solidariteit van het, door ditzelfde imperialisme uitgebuite, witte proletariaat met zijn regeeringen, zoolang dit zich ertoe leent dienst te doen als matroos op de oorlogsvloot, als soldaat in het leger, als arbeider (-ster) in de oorlogsindustrie.

De IAK. roept daarom het blanke proletariaat op, deze solidariteit met de heerschende klasse te verbreken en het militaristisch apparaat van den staat te vernietigen door persoonlijke en massale dienstweigering aan het militarisme, door onmiddellijke en definitieve stopzetting der oorlogsindustrie en door de verhindering van iedere actie en elke oorlogsvoorbereiding tegen koloniale of andere volkeren.

Het is de gemeenschappelijke taak van het blanke en het gekleurde proletariaat dezen strijd tegen het imperialisme te doen omslaan in de sociale wereldrevolutie. Want de werkelijke bevrijding der koloniale volkeren eischt niet slechts nationale onafhankelijkheid, maar vóór alles de sociale onafhankelijkheid: de opheffing van *iedere* onderdrukking van het arbeidende volk.

Daarom dienen de zich bevrijdende koloniale volken te verhinderen, dat de koloniale uitbuiting door het „moederland" wordt vervangen door de uitbuiting van een nationalen staat en dienen zij er tevens voor te waken, dat de huidige dictatuur niet wordt vervangen door de dictatuur eener politieke partij. Want iedere dictatuur beteekent het herstel van den staat, die krachtens zijn aard de arbeidende massa's opnieuw zal onderdrukken, terwijl zijn militaristische organisatie het oorlogsgevaar continueert in plaats van op te heffen, en tevens zijn staatskapitalistisch productiesysteem afzetgebieden eischt, wat opnieuw tot economische conflicten zal leiden.

Daar de moderne oorlogstechniek de gansche menschheid met ondergang bedreigt en zich keert tegen ieder die ze toepast, dringt de IAK er bij de koloniale volkeren op aan, ook in hun bevrijdingsstrijd in de eerste plaats hun kracht te zoeken in de zoo effectieve strijdmiddelen der sociale revolutie (boycott, staking, belastingweigering — non-cooperation).

De IAK. roept daarom de arbeiders van ieder ras en elke kleur op tot een onafgebroken strijd tegen de regeeringen en de staten, teneinde door hun economische strijdmiddelen elken oorlog onmogelijk te maken en de sociale revolutie te voltrekken door het geheele economisch leven in eigen handen te nemen en een nieuwe maatschappij op te bouwen op de basis van een waarlijk vrij sovjetsysteem, waartoe de vernietiging van den staat een noodzakelijke voorwaarde is.

Arbeiders van alle landen en rassen vereenigt u!

Op voor de sociale revolutie!

Op voor de bevrijding van het wereldproletariaat!

ALBERT DE JONG
A. MüLLER LEHNING

De onderstaande biografie is overgenomen uit het Biografisch Woordenboek van het Socialisme en de arbeidersbeweging in Nederland, deel 1, Stichting IISG, Amsterdam 1986

J O N G, Albert Andries de, anarcho-syndicalistisch propagandist en organisator, is geboren te Amsterdam op 29 april 1891 en overleden te Heemstede op 27 juli 1970. Hij was de zoon van Graddes de Jong, vuilnisman, en Akke van der Eemst. Hij was vrij gehuwd eerst met Alida van der Velde en kreeg met haar een dochter, daarna met Elizabeth Cohen, met wie hij twee zoons kreeg.

De Jong groeide op als jongste van tien kinderen, waarvan er vier volwassen werden, in een Amsterdams arbeidersgezin van Friese afkomst. Het libertair socialisme van Domela Nieuwenhuis stond in het gezin centraal. Van 1905 tot 1909 studeerde hij aan de Rijkskweekschool in Haarlem en was actief in de Kweekelingen Geheelonthoudersbond (KGOB). Na enkele jaren als onderwijzer werkzaam te zijn geweest – onder andere aan de Humanitaire School in Blaricum – werd hij in 1916 in Amsterdam ontslagen wegens zijn vrije huwelijk, hetgeen een 'zaak' werd. Sindsdien voorzag hij als onafhankelijk stenograaf in zijn levensonderhoud.

In de libertaire beweging was De Jong in de periode 1915-1940 zeer actief als spreker, redacteur en organisator. Hij schreef in die jaren een veertigtal brochures en vlugschriften, waaronder *De praktijk van het antimilitarisme* (Den Haag 1921); *25 jaar oorlog aan den oorlog, 1904-1929* (1929); *Het rapport-Welter van socialistisch standpunt beschouwd* (Amsterdam 1932); *Oorlog tegen Hitler Duitsland?* (Amsterdam 1933). Hij was redacteur van *De Wapens Neder*, (Internationale Anti-Militaristische Vereeniging, IAMV) in de jaren 1922-1923 en 1925-1932; *De Vrije Samenleving* (Sociaal-Anarchistisch Verbond, SAV), in 1924; *Persdienst* (Internationale Anti-Militaristische Kommissie, IAK) van 1927-1934; *De Arbeid Vrij!* in 1928 en *De Syndicalist* (Nederlandsch Syndicalistisch Vakverbond, NSV) in de jaren 1933-1940. Tot circa 1930 lag het zwaartepunt van zijn activiteiten bij het libertaire antimilitarisme, daarna bij het anarcho-syndicalisme. Op beide terreinen was hij ook internationaal actief en benadrukte daarbij de samenhang tussen beide: het militarisme moest door sociale actie en revolutie – in libertaire zin – bestreden worden en de sociale revolutie moest een economisch, liefst niet gewelddadig, karakter hebben. Tijdens de Spaanse Burgeroorlog stelde De Jong evenwel de solidariteit met de Spaanse geestverwanten en hun gewapende strijd boven zijn opvattingen. Duidelijkheid van standpunten en oprechtheid in beginselen stonden bij hem zeer centraal. Hij was punctueel en organisatorisch ingesteld. In dit verband zijn de volgende activiteiten en organisaties te noemen.

Hij zorgde voor voorbereiding – die hem illegaal naar Berlijn en Parijs voerde – en organisatie van het derde internationale antimilitaristische congres (Den Haag 1921), waar het Internationale Anti-Militaristisch Bureau (IAMB) werd opgericht, waarvan hij deel uitmaakte tot 1937 en waaruit in 1926 met de anarcho-syndicalistische Internationale Arbeiders Associatie (IAA) als internationale samenwerkingsverband de Internationale Anti-Militaristische Kommissie (IAK) ontstond. Alle congressen van de IAA in die periode woonde hij bij als vertegenwoordiger van IAMB, IAK of NSV. Hij bezocht voor de IAA Polen in 1937 en voor het NSV Spanje in hetzelfde jaar.

Van het Ferdinand Domela Nieuwenhuis-Fonds, opgericht in 1914 ter financiële ondersteuning van Domela en zijn gezin, was hij van 1915 tot 1923 penningmeester.

Bij de agitatie rond de dienstweigeraar-hongerstaker Herman Groenendaal in 1921, die hij op gang bracht, werd hij tot 29 dagen gevangenisstraf veroordeeld.

Het IAMV saneerde hij in 1922-1923 als secretaris-penningmeester. Daarna was hij lid van het landelijk comité en secretaris van de IAK.

Hij was betrokken bij de poging om in 1924 met het SAV de libertaire beweging een organisatorische basis te geven.

Vanaf februari 1936 tot 1940 was hij secretaris van het NSV, dat hij tussen 1928 en 1930 (afwijzing fusie met NAS) op een zuiver anarcho-syndicalistische basis had helpen plaatsen.

In de meidagen van 1940 werd hij door de Nederlandse overheid gedetineerd. Tijdens de bezetting moest hij na illegale activiteiten (hulp aan joden) onderduiken. In 1946 was hij redacteur van *Socialisme van onderop!*, van 1948 tot 1960 van de *Anarcho-Syndicalistische persdienst* en van 1960 tot 1964 van *Buiten de perken*, waarin hij memoires, *Fragmenten uit mijn leven*, publiceerde (augustus 1961-juli 1964). Van 1948 tot zijn dood was hij als penningmeester, daarna als voorzitter actief in het Domela Nieuwenhuis-Fonds (rechtsherstel museum). Hij schreef de geschiedenis van het fonds en publiceerde enkele studies: *De stakingen van 1903* (Den Haag 1953), *Frits Brupbacher* (Den Haag 1952), *Domela Nieuwenhuis* (Den Haag 1966), alsmede een bloemlezing uit het werk van Domela Nieuwenhuis (Utrecht 1971).

ARCHIEF: Zijn archief ging in 1939 grotendeels verloren in Frankrijk. Latere archiefstukken in IISG (Amsterdam).

PUBLIKATIES: R. de Jong, 'Over mijn vader Albert Andries de Jong (1891-1970)' in: *Mededelingenblad*, oktober 1971, 57-59.

LITERATUUR: R. de Jong in: *Mededelingenblad* (zie onder Publikaties) 16-62.

Rudolf de Jong

Arbeiders,
Werklozen

PAS OP

voor Romme

UITGAVE: Nederlands Syndicalistisch Vakverbond
(O. Vonk, J. de Moorstraat 17I, Amsterdam W., Giro 119574)

ANARCHO-SYNDICALISME
Berlijn of Moskou

Het revolutionaire syndicalisme was in Nederland georganiseerd in het Nationaal Arbeids Secretariaat (opgericht in 1893). Na de eerste wereldoorlog ontstond in het NAS een strijdvraag of men zich aan moest sluiten bij de door Moskou georganiseerde communistische vakverenigings internationale (RVI) of bij de anarcho-syndikalistische Internationale Arbeiders Associatie (IAA) die in december 1922 - januari 1923 in Berlijn zijn oprichtingscongres hield. Albert de Jong had een vrij beroep (stenograaf) en kon zich daardoor toen niet aansluiten bij het NAS. Als lid van het Executief comité van het revolutionair anti-militaristische IAMB nam hij - als één van de eerste in Nederland - duidelijk stelling ten gunste van de IAA en tegen Moskou. De onderstaande circulaire - aanwezig in het IISG, archief GGB, map 61 - moet geschreven zijn tussen 23 en 28 maart 1923 en is een reactie op de brochure Internationale Verbindingen van het N.A.S. waarin Th.J. Dissel "Pro Moskou" schreef.

Het NAS koos tenslotte voor Moskou, waarna een afsplitsing volgde van het Nederlands Syndicalistisch Vakverbond, dat zich bij de IAA aansluit en de oude koers van het NAS volgde. Echt anarcho-syndicalistisch werd het NSV pas in 1928.

Het I.A.M.B. is echter in tegenstelling tot de politieke partijen geen organisatie, die streeft naar machtsformatie op een wijze, die in botsing komt met de machtsfomatie, zooals het N.A.S. die wil. En daarop komt het op het punt der onafhankelijkheid juist aan!

Het I.A.M.B. stelt zich alleen beschikbaar als federatief internationaal verbindingsbureau, waarin verschillende organisatiën voor een bepaald doel samenwerken. Daarnaast en geheel los daarvan staat de noodzakelijkheid van aansluiting bij een vakinternationale, Dissel's vergelijking van het I.A.M.B. met de R.V.I. gaat dus niet op.

Het I.A.M.B., dat in de arbeiders het bewustzijn versterkt van hun economische macht(directe actie); dat de onmiddellijke staking propageert van minutie-aanmaak(directe actie), dat de desorganisaties van legers en vloten bevordert en de persoonlijke dienstweigering huldigt, dat uitgesproken anti-kapitalistische revolutionair is, bevordert juist de voorwaarden en mentaliteit, die vereischt worden om het doel van het N.A.S. te verwezenlijken.

Principieel en practisch werken N.A.S. en I.A.M.B., het eerste meer algemeen, het laatste op het speciale punt van het anti-militairisme, volkomen in een lijn en de medewerking van het N.A.S. in een anti-militairistisch bloc als het IAMB. vormt, is dan ook volkomen in overeenstemming met de beginselen van het N.A.S.

Namens het E.C. v.h. IAMB/

Abe Adelaar

In te voegen op pag. 12, achter "werd het NSV pas in 1928." en voor "Het IAMB is echter...":

Aan de Revolutionaire Pers.

Berlijn of Moskou.

Het Executief Comité van het I.A.M.B. ontving ter beoordeeling de brochure over de internationale verbindingen van het N.A.S.. Het wil zich in de beoordeeling van dit geschrift en het onderwerp in het algemeen beperken tot de zaak van het anti-militarisme.

Het Executief Comité herinnert er aan, dat het N.A.S. (in tegenstelling tot de politieke partijen en de moderne vakbeweging) op het standpunt staat, dat het de bedrijfsgewijze georganiseerde arbeiders zijn, die met de uitschakeling van den staat den opbouw der nieuwe maatschappij in eigen handen hebben te nemen en als zoodanig de macht hebben te vormen.

Het spreekt van zelf, dat de arbeidersklasse in een dergelijk pogen tegenover zich zal vinden den staat, die zich bedient van zijn machtsmiddel het militarisme. Volkomen terecht heeft het N.A.S. daarom steeds het geloof in den staat en met name het militairisme fel en principieel bestreden. Bovendien is de geest van militairisme, discipline en gehoorzaamheid, een belemmering voor de ontwikkeling der mentaliteit, die een voorwaarde is om het doel van het N.A.S. te verwezenlijken.

Waar de internationale van Berlijn iederen vorm van militairisme bestrijdt en als strijdmethode o.a. aangeeft de weigering van de persoonlijkheid aan den staat, ligt de aansluiting van het N.A.S. bij deze internationale volkomen in de lijn van zijn doelstelling.

De internationale van Moskou daarentegen is opgericht en wordt geestelijk beheerscht door mannen die het doel van de R.V.I. omschrijven als de vestiging van het prolatariaat, welke zij willen organiseeren in een gecentraliseerd staatsverband en uitoefenen door middel van een nieuw militarisme. Het Executief comité acht daarom de aansluiting van het N.A.S. bij Moskou in strijd met zijn eigen beginselen.

Dissel bestrijdt in zijn betoog de aansluiting van het N.A.S. bij het I.A.M.B. Dissel zelf was vaak secretaris van een cen comité, bestaande uit met het N.A.S. samenwerkende organisaties voor een anti-militaristisch doel, geheel op de wijze zooals het I.A.M.B. dat verstaat. Een principieele bestrijding van het anti-militairisme van het I.A.M.B. mag van Dissel dus niet worden verwacht. Hij geeft die dan ook niet, zijn eenig argument is het tot vijf maal toe herhaald en vetgedrukt bijvoegelijk naamwoord politiek en de vrees voor de onafhankelijkheid. Maar in de beginselverklaring van het N.A.S. zelf lezen wij, dat zij als zelfstandige economische klasse-organisatie eveneens wil voeren den politieken strijd, doch uitsluitend met buitenparlentaire middelen als agitatie, demonstratie, boycot, staking, enz. Waarom mag nu het I.A.M.B. in denzelfden zin geen antimilitairistische directe-actie-politiek voeren? Politiek wil trouwens niets anders zeggen dan "de algemeene zaak rakende" Het I.A.M.B. behartigt een onderdeel van de algemeene zaak en is in dien zin dus politiek te noemen, maar het N.A.S. is dan in uitgebreiden zin eveneens politiek.

CRISIS EN BEZUINIGINGEN

In de crisistijd tussen 1930 en 1940 werd er net als nu gepoogd te bezuinigen op de overheidsuitgave en ook toen werden daarvoor commissies in het leven geroepen. Tegen het rapport van zo'n commissie (naar de voorzitter ervan Welter genoemd) publiceerde het NSV in 1932 een brochure van Albert de Jong Het rapport-Welter van socialistisch standpunt beschouwd.
Het volgende is er uit ontleend:

Wanneer een regeering een commissie instelt in verband met het vastloopen der staatsfinanciën als gevolg van de economische crisis, dan had het op den weg dier commissie gelegen de oorzaak van het kwaad te onderzoeken — in dit geval de crisis — en de wegen aan te geven om die oorzaak uit den weg te ruimen. Daarvan bespeuren wij echter niets. De regeering, die een stijgend aantal van honderdduizenden werkloozen een honger-bestaan moet geven en anderzijds kapitalen besteedt om banken en groote ondernemingen in dezen tijd op de been te houden — nadat deze in de voordeelige jaren millioenen in de zakken van particuliere óndernemers hebben gespeeld — zoowel het een als het ander een gevolg van de crisis, heeft nog nooit één maatregel genomen om de crisis zelf aan te tasten. En ook de commissie-Welter heeft niet de moeite genomen tot het wezen der crisis zelf door te dringen. Uit een economisch oogpunt beschouwd en uit een oogpunt van „algemeen nationaal belang" is het werk der commissie niets dan gepruts aan den buitenkant. Iets anders verlangt echter noch de regeering, noch deze commissie. Het is haar om iets geheel anders begonnen dan om het opheffen van de crisis, namelijk om het **handhaven van het kapitalisme ondanks de crisis** en dát doel wordt door het rapport op uitstekende wijze bereikt. (...)

Natuurlijk kan men het den individueelen ondernemer niet kwalijk nemen, dat hij zijn bedrijf stop zet, wanneer dit bij voortduring verliezen blijft afwerpen. Hij kán niet anders handelen, omdat de particuliere ondernemer niet bij machte is het maatschappelijk verschijnsel der crisissen op te lossen. Daartoe is het noodig de zaak te bezien **niet** van het standpunt van het belang der ondernemers, maar uit een oogpunt van het belang der menschheid als geheel.
De commissie-Welter doet het eerste. Zij beschouwt de geheele crisis van het standpunt der bezitters, wij doen het van het standpunt der arbeiders, zij doen het van het geldstandpunt, wij van het standpunt van de behoeften van den mensch, zij van particulier, wij van maatschappelijk, zij van kapitalistisch, wij van socialistisch standpunt. Haar doel is **rijkdom** voor enkelen, het onze **welvaart** voor allen.
Prof. Oppenheimer geeft van deze twee zeer verschillende, ja tegenovergestelde begrippen een zeer afdoende definitie: Rijkdom is de beschikking over menschen, welvaart is de beschikking over goederen. Aan de welvaart staat geen enkel bezwaar in den weg, dat niet door menschen overwonnen zou kunnen worden. Onder de huidige conjunctuur ziet de bezittende klasse echter geen kans meer om door middel der productie haar rijkdom te vergrooten. Daarom zet zij de productie stop, ook al gaat dit ten koste van millioenen. (...)

Het is typeerend voor de nederlandsche arbeidersbeweging en het getuigt van haar zwakte, dat zij verzuimt tegenover het rapport-Welter een waarlijk socialistisch standpunt in te nemen, maar zich in haar vrijwel algemeene critiek zoo goed als uitsluitend blijft bewegen binnen het raam van het kapitalistische geld- en staatssysteem, daarbij de noodzakelijkheid van bezuiniging in beginsel aanvaardt en haar strijd beperkt tot de wijze, waarop bezuinigd zal worden.
We krijgen daardoor het onsmakelijke schouwspel, dat tal van arbeidersorganisaties in allerlei moties en resoluties beginnen met heel zwaarwichtig te verklaren, dat maatregelen tot herstel van het financieele evenwicht van de begrooting niet zullen kunnen uitblijven, maar dat de bezuiniging liever niet op haar, maar op een anderen groep arbeiders moet worden toegepast. Zij geven daarbij de regeering allerlei waardevolle tips voor het toepassen van andere bezuinigingen, waarvan waar-

schijnlijk het eenige resultaat zal zijn, dat die worden aanvaard bij de volgende bezuiniging, die al is aangekondigd, (...)

Uit te gaan van de stelling, dat revolutionnair verzet op het oogenblik niet mogelijk zou zijn, is funest. Niemand kan dat met wiskunstige zekerheid bepalen, en allerminst zijn de officieele leiders daartoe in staat. (...)

zelfs indien de arbeiders op dit oogenblik niet bij machte meenen te zijn in staking te gaan, dan zouden zij toch lijdelijk verzet kunnen plegen op de wijze als de italiaansche spoorwegmannen eens hebben gedaan na een verloren staking, toen zij de voorschriften zoo zorgvuldig toepasten, dat geen enkele trein meer op tijd kwam. Indien de geest van verzet er maar is, wanneer de arbeidersklasse maar niet haar hoop stelt op haar parlementaire vertegenwoordigers, dan worden de doeltreffende strijdmiddelen voor ieder oogenblik wel gevonden!

De keuze, waarvoor wij staan, is niet democratisch kapitalisme of socialisme, waarbij men het laatste nog wel wat kan uitstellen om het eerste te behouden, de keuze van het oogenblik is socialisme of fascisme. Wanneer het kapitalisme niet door het socialisme vernietigd wordt, dan zal het de economische vormen aannemen, en daarmede ook de politieke vormen dicteeren, die voor zijn voortbestaan noodzakelijk zijn en deze weten door te voeren en te handhaven, eenvoudig omdat het nog over de macht beschikt.
Indien het noodig is, zal het daartoe in alle landen het fascisme oproepen, dat niets anders is dan de geslaagde poging der bourgeoisie, om tegenover de socialistische arbeidersbeweging een volksbeweging te plaatsen ten dienste van het kapitalisme en de reactie.
Men bestrijdt het fascisme niet door zijn allures over te nemen. Men bestrijdt het fascisme niet door tegenover het hakenkruis drie pijlen te stellen. Men bestrijdt het fascisme niet door „Freiheit" te roepen in plaats van „Heil Hitler", en daarbij den arm 180 graden op te heffen in plaats van 120. Men bestrijdt het fascisme zelfs niet door het vormen van een ijzeren front, dat het noodzakelijkerwijze zal moeten afleggen tegen de door het bewapeningskapitaal van geld en wapens voorziene stormtroepen van de tegenpartij.
Tegen het fascisme kan men slechts strijden met de economische wapenen van den Arbeid; overwinnen zal men het slechts, wanneer deze economische strijd rechtstreeks is gericht op de doorvoering van het socialisme. Bij de verwezenlijking van het socialisme gaat het er om, dat de arbeiders de bedrijven ontrukken aan de macht der bezittende klasse en ze zelf gaan beheeren.
Het doel van het socialisme kan nooit zijn, alle bedrijven in handen te brengen van den staat, die dan de groote oppermachtige werkgever zou worden, bij wien alle arbeiders dan opnieuw in loondienst zouden komen. Op die wijze vervangt men het kapitalisme niet door het socialisme, maar zet men het om in een tyranniek staatskapitalisme. Daarmede worden uitbuiting en onderdrukking niet opgeheven, maar uit de handen der bezittende klasse gelegd in die van een kaste van bevoorrechte staatsambtenaren en regeerders, zooals in Rusland overduidelijk is gebleken.
Het socialisme is geen zaak van den staat, maar van de arbeiders. De staat is niet de geëigende organisatie om het socialisme te verwezenlijken en kan de daartoe vereischte organen niet scheppen. Die organen moeten door de arbeidersklasse zelf in het leven worden geroepen. Pas in de revolutie zelf kunnen deze organen tot volledige ontwikkeling komen.

JAARGANG XIII / 25 (652) 21 DECEMBER 1935

WEEKBLAD VAN HET NEDERLANDSCH SYNDICALISTISCH VAKVERBOND
AANGESLOTEN BIJ DE INTERN. ARBEIDERS-ASSOCIATIE TE MADRID

DE SYNDICALIST

ONS "PROGRAM"

Tijdens de bezettingstijd - aan te nemen is tussen april 1943 en voor de zomer van 1944 - schreef Albert de Jong, op verzoek van geestverwanten, zijn denkbeelden neer over hetgeen anarcho-syndicalisten na de oorlog te doen stond. Enkele stukken uit het ongepubliceerde manuscript van 48 pagina's A-8 volgen hier:

Kameraden hebben mij gevraagd, een "program" op te stellen als richtsnoer voor ons streven na de oorlog. Deze vraag is alleszins begrijpelijk (...). De sociaaldemocratie is opgegaan in het kapitalisme; het bolsjewisme richtte zichzelf te gronde aan staatsdictatuur en persoonsverering; het anarcho-syndicalisme in Spanje werd gewelddadig neergeslagen, nadat intussen toch wel gebleken was, dat ook deze beweging in ernstige inconsequentie met eigen beginselen, in velerlei opzicht tekort schoot in haar moeilijke taak (...). Wat mij betreft moet ik ronduit verklaren, dat ik geen kans zou zien een plan te ontwerpen van de toekomstige maatschappij, dat als grondslag zou kunnen dienen voor de eenheid der Nederlandse arbeiders. Ja, ik ga verder en beweer dat niemand dat kan. Ik beweer, dat geen enkele intellectueel, geen enkele politicus, geen enkele theoreticus, geen enkele aanhanger van een bepaalde school of utopie, hoe goed zijn gezindheid en hoe groot zijn verstand ook mogen zijn, in staat is een beeld te ontwerpen, dat ook maar bij benadering lijkt op datgene, waartoe de huidige maatschappij zich in de toekomst zal ontwikkelen (...).
De geallieerde legers zullen met gejuich worden ingehaald. Het imperialistische militarisme der overwinnaars zal als de vernietiger van het barbarisme, als de pionier der beschaving, als de bevrijder van de nachtmerrie van het nazisme worden verheerlijkt.
Dat ditzelfde imperialisme met zijn optreden na 1918 zelf de grondslag heeft gelegd voor de tweede wereldoorlog en voor ditzelfde nazisme, zal men vergeten zijn. Dat ditzelfde imperialisme de waarlijk anti-fascistische strijd van het spaanse volk schandelijk heeft verraden, men zal het niet willen weten(..).
Maar... deze roes zal niet zo heel lang kunnen duren. Spoedig zullen de volkeren ervaren, dat al hetgeen zij tijdens de duitse overheersing hebben verloren hun door de geallieerden niet op een presenteerblaadje zal worden terug bezorgd. De bourgeoisie, die zo eensgezind was met de arbeiders in hun strijd tegen de nationale onderdrukker, zal er niet aan denken vrijwillig de lonen zodanig te verhogen, dat de geweldige prijsstijging, die straks nog veel grotere afmetingen zal aannemen, erdoor te niet zal worden gedaan. De voor-oorlogse werkloosheid zal met of spoedig na de demobilisatie opnieuw haar intrede doen(..).

Zowel voor het herstel van zijn economische positie als voor het heroveren en uitbreiden van zijn politieke rechten en vrijheden zal het Nederlandse volk moeten strijden, zoals het steeds heeft moeten strijden voor de geringste verbetering in zijn lot.
Die strijd moet het uitgangspunt worden van onze actie. En wij moeten daarbij vasthouden aan twee leuzen, die in ons

volk tijdens de bezetting opgeld hebben gedaan: eenheid en géén dictatuur, dus: eenheid, en... vrijheid en zelfstandigheid.
Natuurlijk kunnen wij onder eenheid niet verstaan nationale eenheid, die zich tijdens de overheersing inderdaad min of meer heeft gedemonstreerd (...). De praktijk zal bewijzen, dat de klassentegenstellingen niet zijn opgeheven (...). Laat ons vasthouden aan de leuze der eenheid (...) en laat ons daaronder verstaan de eenheid van allen die worden onderdrukt en uitgebuit (...).

Tot dusverre werd de [economische] strijd gevoerd door de vakorganisaties. Moeten wij die terugwensen, ze opnieuw in het leven roepen? Neen, duizend maal neen! Zij hebben hun tijd gehad. Zij behoren bij het oude, dat wij niet terug willen hebben (...).

In de binnenkamer, sub rosa, kunnen wij vaststellen, dat de oude syndicalistische vakbeweging niets anders heeft gewild dan wat wij nu opnieuw zullen voorstaan: de eenheid der arbeiders, niet verdeeld door godsdienst of politiek. Maar die opzet is mislukt doordat kerken en partijen handig genoeg zijn geweest haar eigen vakorganisaties te stichten (...).

In het NSV hebben wij weliswaar getracht de principiële lijn hoog te houden, maar de praktijk is geweest, dat wij ons in velerlei opzichten hebben moeten gelijk schakelen met de andere vakbewegingen om leden of althans enige invloed te behouden. Ik noem slechts: werklozenkassen, samenwerking met de overheid, permanente bezoldigde bestuurders. Ook het oude NSV kunnen wij niet terugwensen (...)
De oude vakbewegingen waren in theorie ook voor eenheid, maar in de practijk begonnen zij met in ieder bedrijf de arbeiders op grond van hun politieke of godsdienstige gezindheid in vier, vijf of zes groepen te verdelen. Voor dat doel waren zij opgericht: om de arbeiders verre te houden van de syndicalisten, om ze via de vakbeweging onder voogdij van de partij te kunnen plaatsen en van de kerk te houden, die haar schaapjes vreesde te verliezen. Na de oorlog zullen kerken en partijen pogen de oude vakbewegingen opnieuw deze rol te laten spelen. Het is mij bekend, dat voormannen van de r.k. vakbeweging met een plan in de zak lopen om in Nederland drie vakbewegingen te doen erkennen: de katholieke, de protestants-christelijke en de moderne, die nauw moeten samenwerken en aldus de eenheid zouden moeten bewerkstelligen, die ons volk wenst.
Tegenover zulke opvattingen moeten wij de waarachtige Eenheid verdedigen, Daarvan is in het roomse plan geen sprake! Wie niet tot een van de drie groepen wenst te behoren (en dat was tot dusverre de grote meerderheid der arbeiders) wordt uitgesloten. Is dat eenheid? In ieder bedrijf, dus aan de basis worden de arbeiders eerst in drie groepen verdeeld, waarna eerst aan de top, in de hoofdbesturen, een "eenheid" zou ontstaan. Wij stellen daar tegenover: de eenheid van alle arbeiders aan de basis.

Uitgaande van en vasthoudende aan deze eenheid moeten wij wijzen op de ervaringen uit de strijd der nederlandse arbeidersklasse onder de duitse bezetting. Toen traden de arbeiders van bedrijf tot bedrijf op als een eenheid, ongescheiden door politieke of godsdienstige overwegingen. Toen zijn arbeiders van grote bedrijven in grote eensgezindheid opgetreden om te besluiten tot wegblijven van de

bedrijfsbijeenkomst, waar iemand van het NAF [de door de bezetters ingevoerde arbeidsorganisatie] zou komen spreken; toen hebben zij eensgezind geweigerd zich te onderwerpen aan bedrijfseconomen, die het arbeidstempo moesten opvoeren; toen hebben zij van bedrijf tot bedrijf besloten tot de geweldige daad van werkstaking onder militaire bezetting, in februari 1941 eerst, in april 1943 nogmaals (...).

Indien zij zichzelf niet wensen te beschouwen als volkomen onmondige slaven, dan vormen de werkers van eenzelfde bedrijf zonder meer een organisatorische eenheid. Zij hebben gemeenschappelijke belangen. Laten zij die met elkaar gaan bespreken. Laten zij zich in verbinding stellen met de werkers van andere soortgelijke bedrijven, met die van de bedrijven in dezelfde plaats, dezelfde streek enz. enz.(...).

De bedrijfsorganisaties moeten de moed hebben alle problemen onder het oog te zien, die zich aan haar voordoen en zonder geleerdheid en zonder getheoretiseer deze problemen oplossen. (...).

En nu iets over de politieke organisatie. Ook voor de meest primitieve mensenrechten, voor de vrijheid van vereniging en vergadering, voor het recht op leven en geluk zal van meet af aan strijd moeten worden gevoerd. Deze strijd kan niet door de bedrijfsorganisaties alleen worden gevoerd (...)...een door middel van partijen politiek georganiseerd democratisch volk beschikt in deze politieke organisatievorm over geen enkel middel om de ontaarding van zijn democratisch regime in een dictatoriaal te verhinderen. De ervaring in Duitsland en in Nederland onder de duitse bezetting heeft voldoende bewezen, dat deze politieke organisatie van een volk niet voldoende is om zich tegen onderdrukking in te handhaven en te doen gelden. Partijen werden gelijkgeschakeld of in het gunstigste geval uitgeschakeld. Met het arresteren van de leiders en het in bezit nemen of vernietigen van het partijapparaat was het organisch verband tussen de partijgenoten met één slag verbroken.

Er is een andere, een betere organisatie nodig om een volk politiek te organiseren en die organisatie is ook mogelijk. Er is een politieke organisering van een volk denkbaar, die door geen terreur is te vernietigen. Het is de organisatie van onderen op, in het klein beginnend, zelfstandig en onafhankelijk aan de basis. Zoals wij ons economisch moeten organiseren van bedrijf tot bedrijf, van werkplaats tot werkplaats, zo moeten wij ons politiek organiseren van gehucht tot gehucht, van dorp tot dorp, van gemeente tot gemeente, van straat tot straat, van wijk tot wijk, van buurt tot buurt (...). Ik wil alles aan de mensen zelf overlaten. Ik wil slechts, dat zij zich zelfstandig zullen organiseren. Aan twee begrippen houd ik echter vast:

1. Economische eenheid op de grondslag der bedrijfsorganisatie;
2. Politieke eenheid op de grondslag der buurtcomité's (..).

Alles samenvattend zou ik dus willen concluderen: Geen hoge verwachtingen op de korte afstand; geen pessimisme op de lange baan.

Ten slotte rijst de vraag wat wij aanstonds kunnen <u>doen</u>.

Wij zouden het initiatief kunnen nemen tot het stichten van

een week- een maand- of veertiendaags blad, waarin bovenstaande denkbeelden worden verdedigd.
Dit blad zou moeten verdedigen de grootst mogelijke politieke, economische en culturele vrijheid.
Alles wat aan de oude partijstrijd herinnert zou er zoveel mogelijk uit moeten worden geweerd.
In geen enkel opzicht zou een doctrinair, fantiek standpunt moeten worden verdedigd.
Het zou aandacht moeten schenken aan alle nieuwe stromingen en gedachtes (...).

Nogmaals: wij moeten nimmer doctrinair zijn, nooit abstracte idealen verkondigen, maar practisch zijn, de werkelijkheid aanvaarden en een oplossing zoeken van alle vraagstukken op de grondslag der grootst mogelijke vrijheid zonder van een onbestaanbare absolute vrijheid een dogma en ons uitgangspunt te maken (...).

Albert de Jong zag zichzelf als een propagandist, niet als een theoreticus. Tijd voor studie kreeg hij pas in de tweede wereldoorlog. Deze aantekeningen over Vrouw en Maatschappij van Clara Meijer-Wichmann zijn uit 1944.

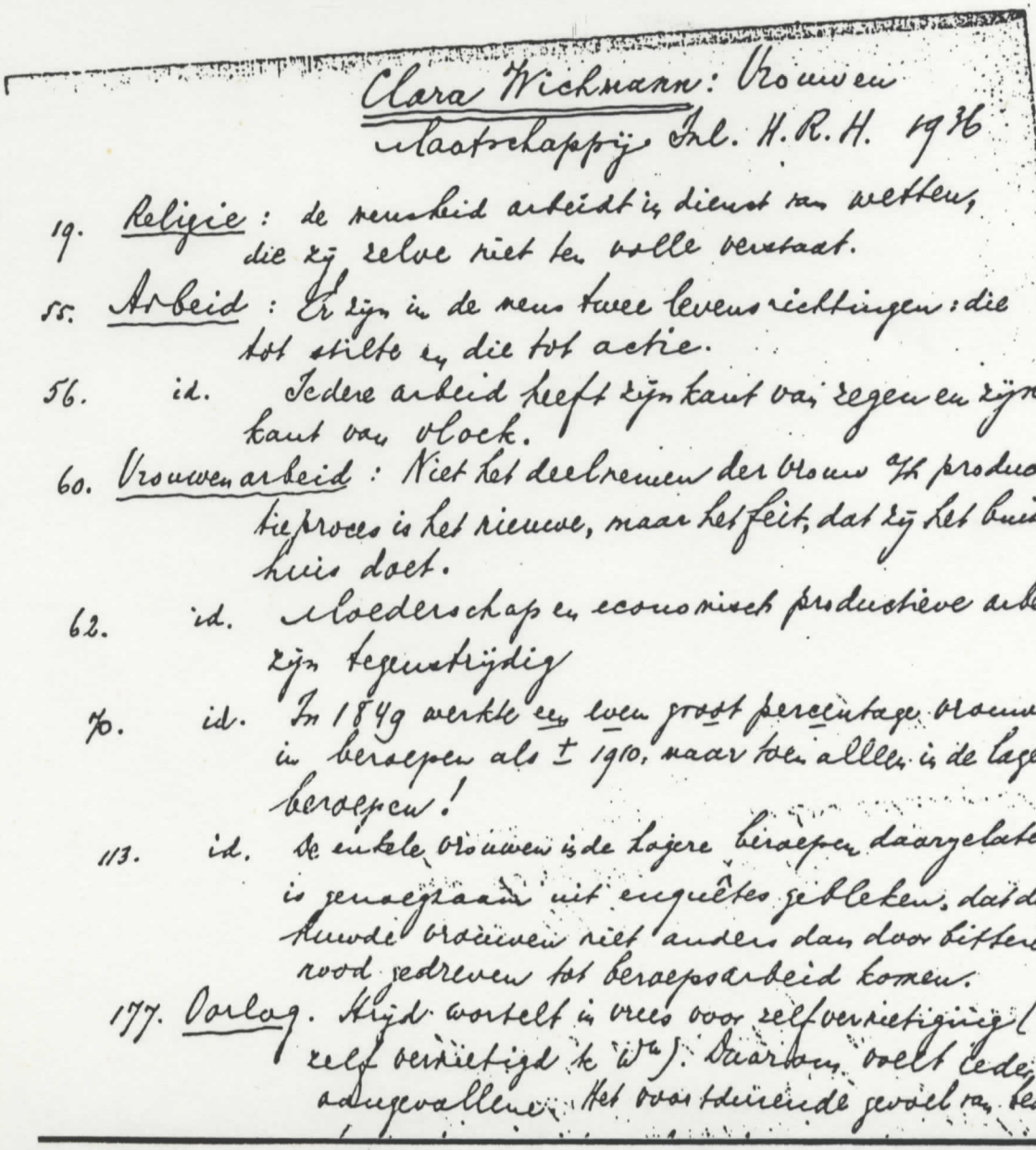

Clara Wichmann: Vrouw en Maatschappij Inl. H.R.H. 1936

19. Religie: de menschheid arbeidt in dienst van wetten, die zij zelve niet ten volle verstaat.
55. Arbeid: Er zijn in de mens twee levensrichtingen: die tot stilte en die tot actie.
56. id. Iedere arbeid heeft zijn kant van regen en zijn kant van vlock.
60. Vrouwenarbeid: Niet het deelnemen der vrouw aan het productieproces is het nieuwe, maar het feit, dat zij het buitenhuis doet.
62. id. Moederschap en economisch productieve arbeid zijn tegenstrijdig
70. id. In 1849 werkte een veel groot percentage vrouwen in beroepen als ± 1910, maar toen allen in de lagere beroepen!
113. id. De enkele vrouwen in de hogere beroepen daargelaten, is genoegzaam uit enquêtes gebleken, dat de getrouwde vrouwen niet anders dan door bittere nood gedreven tot beroepsarbeid komen.
177. Oorlog. Strijd wortelt in vrees voor zelfvernietiging (? of zelf vernietigd te worden). Daarom voelt ieder zich aangevallen. Het voortdurende gevoel van bedreigd

ANARCHO-SYNDICALISME NA 1945; NAAR HET OVB

Na de bevrijding vond, op 18 augustus 1945, een vergadering plaats van het bestuur van het voormalige NSV. Hier kwam o.a. de vraag aan de orde of de NSV-ers zich zouden aansluiten bij de Eenheids Vakbeweging (EVB) die spoedig Eenheids Vak Centrale (EVC) ging heten. Toen deze EVC door de communistische partij werd gedomineerd vormden een aantal leden - waaronder NSV-ers - in 1948 het Onafhankelijke Verbond van Bedrijfsorganisaties (OVB), op grondslag van de oorspronkelijke EVB-beginselen.

Met één uitzondering - Otto Vonk - spraken de negen aanwezigen zich uit voor meedoen aan de EVB. "Natuurlijk kan het bestuur van het voormalige NSV geen beslissing nemen in de vraag, of de syndicalisten zich bij de EVB moeten aansluiten, zoals Alb. de Jong opmerkt. Dit moeten de leden zelf uitmaken" lezen we in de notulen van deze vergadering. Aan dit verslag zijn twee stukken toegevoegd ten behoeve van een latere uitgebreidere vergadering: "NSV of EVB? de mening van O. Vonk" en idem, die van Albert de Jong. De laatste laten wij volgen.
De hierin neergelegde gedachte t.a.v. de vraag "wat te doen?" heeft het NSV getracht in de praktijk te brengen door de oprichting van de Rudolf Rocker Stichting die het blad Socialisme van onder op! uitgaf. Dit orgaan werd spoedig overgenomen door de Nederlandse Bond van Vrije Socialisten die echter ook niet-syndicalisten omvatte. Het NSV gaf toen de Anarcho-Syndicalistische Persdienst (ASP) uit (1948-1960) en daarna Buiten de perken (1961-1965). Van beide bladen was Albert de Jong - tot 1964 - redacteur. Eerst geven wij echter enkele passages van Vonk. Zij belichten namelijk een anarcho-syndicalistisch "tekort" in de EVB, dat Albert de Jong en andere anarcho-syndicalisten - ook al waren zij actief in die organisatie - later in het OVB gevoeld hebben.

Uit de mening van O. Vonk:
(...)Als wij de beginselverklaring van de EVB. lezen, kunnen wij daar geen bevrediging in vinden; zij heeft in haar program tal van sociale eisen, welke wij grotendeels kunnen onderschrijven, maar het is toch niet het eenige, waar een bewust arbeider voor wil strijden: de loonsverhogingen en verbetering der bedrijfstoestanden enz. Deze zijn nuttig en noodzakelijk, dit zullen wij als vakverenigingsman niet ontkennen, daarvoor hebben wij teveel jaren aan het tot stand komen daarvan medegewerkt.
Maar verlossing uit de loonslavernij betekent het niet en een keten blijft een keten, of deze nu van goud of ijzer is (...)

(...)Men moet goed begrijpen, ik zeg dit niet om de EVB. als zoodanig aan te vallen of te becritiseeren (...) het is alleen om ons, syndicalisten, er op te wijzen, dat wij toch een ander doel voor ogen hebben dan alleen een centje meer en een uurtje minder: wij moeten ons klaar makan en de arbeiders doordringen van de taak, welke is vastgelegd in het Radenrapport (congres 1932 NSV).(...)

(...)Dit missende, kan ik in de beginselverklaring van de EVB. geen bevrediging vinden, een strijd voor alleen materiele belangen geeft tenslotte geen voldoening, er moet een hoger beginsel, achter staan, en dit is het socialisme, en nogmaals de vak-, of liever de bedrijfsorganisatie zal daarvoor de leerschool zijn.(...)

NSV. of EVB? De mening van Alb.de Jong

Om aan eventueele maatregelen van de Duitschers te ontkomen, heeft het NSV.-bestuur in Mei 1940 het NSV. opgeheven. Moet het thans weer worden opgericht? M.i. niet! Vóór 1940 waren wij de zevende vakcentrale met 1600 leden. In vier jaar tijd verspreidden wij 60.000 brochures, 625.000 manifesten en 72.000 extra nummers van ons orgaan. Maar ons ledental ging steeds achteruit. Wij vertegenwoordigden een idee, de idee van het anarcho-syndicalisme, die leeft onder de Spaansche arbeiders, maar vat op de Nederlandsche arbeiders hadden wij niet. Zou het nu anders zijn? M.i. is daar geen sprake van. Er leeft ongetwijfeld onder de Nederlandsche arbeiders een nieuwe geest, zij willen breken met hun oude, maar tot dat oude rekenen zij ook het NSV. Het is nu eenmaal uitgesloten, dat de Nederlandsche arbeiders in beduidende getale tot het anarcho-syndicalisme bekeerd zouden zijn.

Toch kan men niet zeggen, dat zij door den oorlog niets hebben geleerd. Tienduizenden hebben genoeg van de verdeeldheid naar kerk en partij en van de bonzenheerschappij. Zij verenigen zich in de E.V.B. De E.V.B. is geen syndicalistische vakbeweging, maar zij heeft wel zeer sterke syndicalistische karaktertrekken:

1. zij wil de arbeiders organiseeren los van kerk en partij(ongeacht);
2. zij zal noodzakelijkerwijze komen te staan tegenover kerk en partij, daar deze opnieuw de arbeiders zullen trachten te verdeelen;
3. in de E.V.B. leven sterke tendenzen tegen het bonzendom;
4. zij brengt de directe actie in practijk en weigert zich te onderwerpen aan bindende uitspraken van staatsbemiddelaars;
5. in de EVB. leeft een sterke tendenz tot zelf-doen.

Deze overeenkomst met de (oude) syndicalistische vakbeweging behoeft niet te verbazen. Het syndicalisme is geen abstracte schrijftafeltheorie, zooals het marxisme, maar geboren uit de practijk, uit den strijd van de arbeiders zelf.

Een sterke arbeidersbeweging is op dit oogenblik een dringende noodzakelijkheid. Zij alleen zal front kunnen maken tegen het neo-fascisme, tegen de overal opduikende vormen van kwasi-socialisme, waarbij de arbeiders nogmaals het kind van de rekening dreigen te worden. Een dergelijke arbeidersbeweging is op dit oogenblik ondenkbaar op den grondslag van het anarcho-syndicalisme, van de beginselverklaring der IAA. Zij kan geen andere beweging zijn dan die, welke zich thans ontwikkelt in de EVB., waartoe tienduizenden en welhaast honderdduizenden leden spontaan toetreden, onder wie velo vroeger ongeorganiseerden. In Groningen telt de EVB. 5000 leden, dat is meer dan vóór den oorlog het ledental der gezamelijke vakorganisaties. Te Rotterdam telt de EVB. 5000 leden onder de bootwerkers, het NVV slechts enkele 100en. Heroprichting van het NSV. zou niet alleen tot mislukking zijn gedoemd, het zou een volstrekt onjuiste daad zijn. Het is onze taak tot de EVB. toe te treden, zooals velo leden van het NSV. trouwens reeds hebben gedaan.

Beteekent dit standpunt een loslaten van onze beginselen? Neen, het beteekent hoogstens het volgen van een andere tactiek tot het bereiken van hetzelfde doel: de bevrijding der arbeiders door de arbeiders zelf, door middel van hun economische organisaties. Onze groote voorganger Bakoenin, die wij terecht beschouwen als de vader van het anarcho-syndicalisme, heeft steeds het standpunt ingenomen, dat in de eerste internationale, in de oude IAA., de arbeiders zich zouden moeten verenigen op den grondslag van nationale en internationale solidariteit en voor het voeren van strijd voor hun belangen. Het individualistische anarchisme scherp afwijzend, wees hij er op, dat het goed georganiseerde kapitalisme slechts verslagen kan worden door een goed georganiseerde arbeidersbeweging. Deze kon niet worden gesticht op leerstelligen grondslag. Men kon de arbeiders niet eerst tot atheïsten en anarchisten bekeeren, alvorens zij den strijd tegen het kapitalisme zouden aanbinden. Door de arbeiders te organiseeren op den grondslag van een doctrine, zou men slechts een secte stichten (en daarop was het NSV. langzamerhand inderdaad

gaan lijken), maar geen strijdende arbeidersbeweging. Bakoenin had nu eenmaal meer vertrouwen in de intuïtie en in de instincten van de massa, in hun zelfdoen en zelf-handelen dan in de mooiste leerstellingen en bestbedoelde theoriën van intellectuelen. Het syndicalisme wortelt in het geloof, dat slechts de strijdende arbeidersmassa's zelf den weg naar het socialisme kunnen vinden. Geen regeering, geen college van geleerden en wijsgeeren, zegt Bakoenin, kan de behoeften, de verlangens, de aspiraties van een gans volk overzien, omvatten en realiseeren; dat kan slechts het handelende volk zelf doen. De denkbeelden van Bakoenin en van het syndicalisme wortelen in het vertrouwen in de arbeiders, dat vertrouwen moeten wij ook stellen in de eenheidsvakbeweging. De pogingen van het oude syndicalistische en anti-parlementaire NAS. om de arbeiders te organiseeren op de grondslagen van Bakoenin, zijn doorkruist door de partijen en kerken, die erin geslaagd zijn, de arbeiders hopeloos te verdeelen. In de EVB. hebben wij m.i. het resultaat te zien van de lessen, welke de arbeiders hebben getrokken uit de droeve ervaringen vóór den oorlog en uit de praktijk van hun strijd tijdens den oorlog. Daarom mogen en moeten wij haar toejuichen als een beweging in onzen geest, waarvan wij deel behooren uit te maken.

Een bezwaar tegen de EVB. in onze kringen is de vrees, dat zij door de communisten met bijbedoelingen in het leven is geroepen en het gevaar, dat zij onder den invloed van de CP. zou komen. Maar wanneer een 200.000 arbeiders in het geheele land zich spontaan organiseeren volgens nieuwe vormen en los van hun vroegere organisaties, dan zit daar iets anders achter dan handige partijpolitiek, dan is dat wel degelijk een uitdrukking van hetgeen er onder de menschen leeft. Het gevaar, dat de communisten de EVB. voor partijdoeleinden zullen pogen te exploiteeren, is natuurlijk niet denkbeeldig. Maar, indien tienduizenden arbeiders zich bij het NSV. zouden hebben aangesloten, dan zou dat gevaar zich daarin evengoed hebben geopenbaard. Het gevaar der communisten is het gevaar van de politieke partijen, die uit de vakbeweging haar stemvee willen halen en die alle streven naar het vormen van een politieke macht, uitgaande boven de economische macht van de arbeiders zelf. Wij mogen voor dat gevaar niet uit den weg gaan; omdat wij het dóór hebben, is het onzen plicht het te bezweren, en wel in de EVB. zelf. Indien wij slechts voldoende actief zijn, zullen wij zeer sterk staan, aangezien de EVB. zich niet onder invloed van de CP. kán stellen, zonder haar karakter prijs te geven van een alle arbeiders omvattende, onafhankelijke, zelf-handelende vakbeweging. (...)

ANARCHO SYNDICALISTISCHE PERSDIENST

ORGANISATIE EN ORGANISATORISCH HANDELEN De Vrije Samenleving - 1924

In het anarchisme - en in de Nederlandse beweging in het bijzonder - heeft de organisatieproblematiek altijd een grote rol gespeeld. Albert de Jong was een duidelijke organisatie man. Dit had twee aspecten. Hij was een aanhanger van duidelijke formele organisatie en hij was een voorstander van organisatorisch handelen. Personen en organisaties dienden zich te houden aan de in vrijwillig overleg aangegane regels, afspraken en beloften; duidelijkheid te scheppen in organisatorische en financiële zaken; afwijzing van elke manipulatie.

In 1923 bleek dat het bij De Vrije Socialist onder redaktie van Gerard Rijnders, en bij diens drukkerij libertas waar de krant gedrukt werd, organisatorisch en financieel een janboel was. Op verzoek van een landelijke vergadering stelden Albert de Jong en Kees Kriller een onderzoek in en brachten een rapport uit, waaruit duidelijk alle mogelijke wanbeheer bleek. De "groepen rond De Vrije" schrokken terug voor de konsekwenties hiervan en lieten alles bij het oude, d.w.z. De Vrije Socialist werd aan Rijnders overgelaten zonder organisatorische of financiële controle. Albert de Jong publiceerde het rapport in een brochure Het Libertasschandaal. Over het effect ervan schreef hij in zijn "Fragmenten uit mijn leven" (Buiten de perken no. 43 - 25 juli 1964): "Met deze brochure heb ik een verrassende ervaring opgedaan. Ik was in die dagen naïef genoeg om te menen dat fanatisme en struisvogelpolitiek alleen bij burgerlijke tegenstanders voorkwamen, maar toen kreeg ik het duidelijke bewijs hoe fanatiek ook zich anarchist noemende mensen kunnen zijn.
(...) Dat ook een anarchistische drukkerij door fraude en wanbeheer te gronde kan worden gericht, is het ergste niet. Fraude en wanbeheer komen in alle kringen voor. Dat anarchisten in zo'n geval niet naar de justitie plegen te lopen, is evenmin erg; het heeft integendeel mijn sympathie. Maar wel is het in hoge mate te betreuren, wanneer men in een anarchistische beweging verzuimt op te treden tegen bederf in eigen kring en er de vereiste consequenties aan te verbinden!"

Er werd in 1924 een poging ondernomen om wel op organisatorische basis een blad op te richten - De Vrije Samenleving, orgaan van het Sociaal Anarchistisch Verbond.

Over De Vrije Samenleving wijdde Albert de Jong een "Fragment" (nr. 31 in Buiten de perken no. 44, 22 augustus 1964) waaruit het volgende ontleend is.

Fragmenten uit mijn leven

door Albert de Jong

31

Op grond van de opvatting, dat het orgaan van een beweging in handen van de organisatie dier beweging behoort te zijn, besloot het Sociaal-Anarchistisch Verbond, toen De Vrije Socialist een particuliere aangelegenheid van G. Rijnders was geworden, een eigen blad uit te geven: De Vrije Samenleving. Tot redacteuren werden benoemd H. E. Kaspers, B. de Ligt en Alb. de Jong. Het blad stond redactioneel en financieel onder controle van de eigenaar: het S.A.V.
Als mede-redacteur van dit blad heb ik het karakter en de geest die het grootste deel van de Nederlandse anarchistische beweging beheersten, eerst goed leren kennen. De particularistische mentaliteit in deze beweging, waartegen ik de strijd had aangebonden, bleek veel algemener verbreid te zijn en veel dieper te wortelen dan ik had gemeend. Daardoor is niet het blad, maar wel de opzet ervan, zoals ik mij die voor ogen had gesteld, een mislukking geworden.
Tot de uitgave was op een congres van het S.A.V. met zijn 21 afdelingen besloten. Het blad zou twee maal per week verschijnen. Ik zou als secretaris der redactie de correspondentie, de correctie en de opmaak verzorgen en daarvoor *f* 25,— per week ontvangen, niet veel meer dan de helft van het weekloon van een goed betaalde arbeider in die dagen. De beide andere redacteuren zouden gratis meewerken. Maar nog voor wij van wal waren gestoken, liet de overgrote meerderheid van de afdelingen ons in de steek. Slechts vijf of zes ervan bleken bereid, met het blad te werken. Wij konden aanvankelijk op niet meer dan honderd abonnees rekenen en daarom werd door het S.A.V.-bestuur besloten, dat het blad slechts eenmaal per week zou verschijnen. Een bestuursvergadering van het S.A.V. — die ik niet bijwoonde, omdat ik „partij" was — kwam tevens tot de zeer logische conclusie, dat het onder de gegeven omstandigheden financieel onmogelijk was de redactiesecretaris een vergoeding toe te kennen.
Toen De Ligt mij dit mededeelde, zei ik hem, het hiermede volkomen eens te zijn: een vergoeding van *f* 1300,— per jaar voor een redacteur moest op een failliet uitlopen.
— Maar, zei ik, dan zullen wij nu het werk moeten gaan verdelen. Ik ben bereid de correspondentie te voeren, kleinere artikelen en polemieken te schrijven en voor het hoofdartikel te zorgen als er geen ander is. Schrijf jij het buitenlands overzicht en artikelen, terwijl Kaspers het nieuws kan verzorgen. Om de beurt moeten wij ons dan belasten met de correctie en de opmaak op de drukkerij.
— Neen, dàt is mijn bedoeling niet, zei De Ligt. Het is mijn bedoeling essays, een cultureel feuilleton te schrijven, maar het buitenlands overzicht... En ik heb geen gelegenheid iedere drie weken naar de drukkerij te gaan.

— Het gaat er niet om wat je het liefst zou doen, de krant moet verschijnen. En het is redelijk dat wij het daartoe vereiste werk zo goed mogelijk verdelen.

—Naaar de drukkerij kan ik onmogelijk gaan, dat laat mijn andere werk niet toe.

— Maar je begrijpt toch wel dat het mij niet mogelijk is, alleen al het technische werk te doen, alleen de verantwoordelijkheid voor het op tijd verschijnen van de krant op mij te nemen en daarnaast mijn kost te verdienen.

— Ja, dan moeten wij je misschien toch maar op een of andere manier proberen te salariëren.

— Ik denk er niet aan, dat te accepteren. Een blad met honderd abonnees kan geen redacteur betalen, maar daarvan moeten de drie redacteuren gezamenlijk de consequenties aanvaarden.
Kropotkine en Elisée Reclus schreven de adresbandjes voor Le Revolté; Domela Nieuwenhuis ging tot in zijn laatste levensjaren tweemaal per week van Hilversum naar Amsterdam om er zijn blad te corrigeren. De Ligt bleek echter niet bereid te zijn een aandeel te nemen in wat men „het vuile werk" pleegt te noe-

men. Hij was allerminst een egoïst, maar m.i. was hij wel zeer egocentrisch. In de grond van de zaak was hij een anti-organisatie-anarchist. Hij richtte zich niet naar de eisen van een georganiseerde beweging, deed niet in de eerste plaats wat voor deze beweging noodzakelijk was, maar werkte op eigen houtje. Hij wilde alle mogelijke bewegingen „naar links opstuwen". En dat probeerde hij dan individueel te doen, met zichzelf als middelpunt. In een polemiek heeft hij dr. W. Banning eens alles voor de voeten gegooid wat door diens partijgenoten in binnen- en buitenland ooit was misdreven. Arme Banning, dacht ik, wat moet hij daar tegenover stellen? Want De Ligt hoorde nergens bij, wenste voor geen enkele beweging gemeenschappelijk de verantwoordelijkheid te dragen. De mentaliteit in de anarchistische beweging, waarvan De Ligt met zijn grote gaven een zo duidelijke exponent is geweest, is m.i. de oorzaak, waardoor deze beweging op den duur alle politieke invloed heeft ingeboet en zich heeft opgelost in enkele dogmatisch redenerende sekten, die alle contact met de werkelijkheid ontberen.
Het is er op uitgedraaid dat ik alleen het blad heb moeten redigeren, alleen de correctie heb moeten doen en voor de opmaak van ieder nummer een dag naar de drukkerij ben gegaan.
Een ervaring als met De Ligt deed ik met een van de bestuursleden van het S.A.V. op. De administrateur van ons blad zag zich op een gegeven ogenblik genoodzaakt, zijn taak neer te leggen. Daar het gehele redactiewerk reeds op mij neerkwam, kon ik die taak bezwaarlijk overnemen. Dus verzocht ik een bestuurslid, zich met de administratie te belasten. Hij had geen tijd. Wel had hij tijd om namens De Vrije Samenleving tal van uitgevers om recensie-exemplaren te verzoeken en die in ons blad te bespreken.

In die dagen overkwam mij iets dat mij in mijn stenografenloopbaan van een halve eeuw slechts eenmaal is overkomen: omdat ik de raadsverslagen van Amersfoort — de enige gemeente die ik nog stenografeerde — ver over tijd inleverde, pasten burgemeester en wethouders — het was niet onredelijk — de boetebepaling toe. Ik ontving toch al niet veel doordat ik zelfs mijn weinige werk niet op tijd klaar kon krijgen, en nu ging er nog een hap af.

Vele kameraden van de beweging waartoe ik behoorde, namen in feite het standpunt in dat ik in Domela Nieuwenhuis heb afgekeurd en in Rijnders bestreden: zij beschouwden de krant als een particuliere onderneming van mij. Gelukkig waren er ook anderen! Zij colporteerden iedere week — volkomen belangeloos — met het blad: op straat, op vergaderingen, aan de huizen. Het waren over het algemeen eenvoudige kameraden, zoals er velen zijn geweest, wier namen wel nooit in de geschiedenis van het anarchisme zullen worden genoemd, maar wier betekenis voor een beweging moeilijk is te overschatten. Het redactiekantoor van De Vrije Samenleving was gevestigd in het thans niet meer bestaande gebouw van de diamantclub „Concordia" aan het Weesperplein te Amsterdam. De beheerder van het gebouw was een kameraad: F. W. (Willem) Boomgaard. Hij had met zijn vrouw een zware taak. Overdag waren de kantoren bezet door diamanthandelaren. Des avonds en ook op zondag waren er in het gebouw vergaderingen. En meermalen waren er feesten en partijen die vaak tot diep in de nacht voortduurden.
Maar toen onze administrateur verstek moest laten gaan en ik ook met de administratie van het blad werd belast, zei Boomgaard: Ik neem die administratie wel op mij. En hij deed het. (...)

Met De Vrije Samenleving ging het niet slecht. De oplage van 100 ex. in de eerste week was na een half jaar tot meer dan 1000 ex. gestegen. Er was een tekort van ca. *f* 400,—. De drukker, T. Timmer te Bloemendaal, bij wie het blad een schuld van ca. *f* 1000,— had. zei: „Ga maar door! Betaal maar, als tot dusverre, wat je missen kunt. Dat blad komt er wel." Maar door de vooraanstaande kameraden voelde ik mij in de steek gelaten. Boomgaard en ik hadden het blad kunnen voortzetten als particuliere uitgave van ons beiden. Maar dat was nu juist wat wij niet wilden: wij wilden een blad waar de beweging achter stond en dat háár blad was. Onze poging haar zo'n

blad te verschaffen, mislukte. De mentaliteit in de landelijke anarchistische beweging liet slechts het p e r s o o n l ij k uitgeven van een blad toe. Alleen de groepen in het noorden van het land namen een meer organisatorisch standpunt in. Maar zij gaven reeds gedurende tientallen jaren een eigen blad uit: De Arbeider, en dat blad wilden zij niet prijsgeven. De Vrije Samenleving is toen gedurende de tweede helft van 1924 als kopblad van De Arbeider verschenen.

Aan het einde van 1924 stelde het bestuur van het S.A.V., waarvan de groepen in het noorden deel uitmaakten, voor, dat deze groepen De Arbeider zouden afstaan aan het S.A.V. De kameraden in het noorden konden er evenwel niet toe besluiten, de krant geheel uit handen te geven en naar Holland te laten gaan. De Vrije Samenleving is toen geheel naar De Arbeider overgeheveld.

Het spreekt vanzelf dat de onder onze kameraden zo algemeen heersende afkeer van organisatie mij diep heeft teleurgesteld. Maar enige wrok tegen hen p e r s o o n l ij k heb ik nooit gekoesterd. Daarvoor kon ik mij hun houding te goed verklaren. Zij kwamen uit de school van Domela Nieuwenhuis en in die school was „consequentie" tot het uiterste hoogste gebod. Toen J. W. Smit (Agitator), geheel onnodig, aan een kronkel in de darm was overleden, doordat hij als aanhanger van de natuurgeneeswijze had geweigerd een dokter te raadplegen, zei D. N. met kennelijke voldoening: „Hij is tenminste consequent geweest!"
Wanneer men als georganiseerde beweging een zekere invloed op het dagelijks leven wil uitoefenen, wanneer men voor een bepaald doel met anderen gaat samenwerken, is consequentie tot het uiterste een onmogelijkheid. Het leven is altijd een compromis. En omdat het zuiver houden van het beginsel hun Leitmotiv was, hebben de meeste anarchisten (in Nederland wel te verstaaan!) zich beperkt tot het propageren van de zuivere, abstracte idee. Voor de offers — aan tijd en aan geld —, die zij daarvoor hebben gebracht, voor de volharding waarmede zij hun propaganda hebben gevoerd en voor de eerlijkheid en onbaatzuchtigheid waarmee de meesten hunner dit hebben gedaan, heb ik alleen maar bewondering.
Ik had echter geleerd dat organisatie voor de Nederlandse anarchisten taboe is. Met koffer en schrijfmachine ging ik 24 december 1924 naar Parijs om er de stenogrammen uit te werken die ik de laatste maanden had opgenomen en om wat Frans te leren.

DE VRIJE SAMENLEVING

1e Jaargang No. 1. ORGAAN SOC.-ANARCH. VERBOND 1 Januari 1924.

Onze Krant Verschijnt. :

VOORLOOPIG EENMAAL PER WEEK.

Op ons congres werd besloten om onze krant alléén dan direct twee maal per week uit te geven, als vóór 1 Januari het garantiefonds van f 1500 zou zijn volteekend. Daar dit nog niet het geval is, heeft het Uitvoerend Comité aan de hand van het congresbesluit en omdat het geen schulden wenscht te maken, besloten de krant voorloopig één maal per week te laten verschijnen.

Wie f 1.90 abonnementsgeld zond of zendt ontvangt hiervoor evengoed 26 nummers.

Zoodra het garantiefonds f 1500 groot is, komt de krant 2 × per week. Dit is hoog noodig, want er is overvloed van kopij en wij moeten ons nu zeer beperken.

Zendt dus spoedig uw bijdragen. Werkt met lijsten. Werkt met de krant. Werft abonnees.

Administratie: Weesperplein 1, Amsterdam.

Allen, die een financieele bijdrage zonden, ontvangen een verantwoording der gelden per post.

zijn en worden — ondanks de beste bedoelingen van hun trouwste vertegenwoordigers — meer en meer nieuwe machtsmiddelen van het imperialistisch wereldkapitaal.

En — deze noodlottige ontwikkeling is door de helderst denkende anarchisten aller landen tientalen jaren op zielkundige en sociologische gronden even verraasend als treffend voorspeld. Zij moeten toch wel goede maatstaven hebben kunnen aanleggen, om tot dergelijke conclusies te zijn gekomen. Zeker: practisch konden zij tot nog toe niet al te veel bereiken. Hun groot oogenblik was nog lang niet aangebroken. Hun hoofdbeginselen werden eindeloos misverstaan, meermalen zelfs door wie zich „anarchisten" noemden. En juist de laatste revolutiejaren hebben ons bewaasen, dat er aan theorie en practijk van het anarchisme nog héél wat te veranderen en te verbeteren valt. Waarom ik zelf b.v. „Anarchisme en Revolutie" heb geschreven, en meermalen over „de revolutie in gevaar" gesproken heb.

Dergelijk pogen tot anarchistische zelfcritiek is thans een internationaal verschijnsel. Er is geen gebied van maatschappelijk of cultureel leven, waar het niet door den een of den ander zich uit. Het is een bewijs van jonge geestkracht, en vertolkt de strekking tot zelfvernieu-

ROOMSCHE KETTERJACHT.

Het fascisme in Oosterwijk. Een bekwaam gemeente-ambtenaar ontslagen, omdat hij.... lid is van de L. A. M. V. en de B. v. R. A. C. De roomsche index voor een andersdenkende.

(J.) Enkele uren gaans van Tilburg in het hartje van het roomsche Brabant ligt Oosterwijk, het mooie plaatsje met zijn ruim 4000 inwoners, geregeerd door burgemeester J. J. L. M. Verwiel. In deze plaats heeft zich zoo juist een feit van kettarjacht afgespeeld, waarvan men zich moet afvragen, hoe het mogelijk is, dat een gemeentebestuur op zoo'n domme, kleinhartige, verwaten wijze durft op te treden in het jaar 1923, in het „democratisch" Nederland. In de atmosfeer er verpest doordat het opruiende blad van den miniatuur-fascist Verviers er iedere week het levenslicht aanschouwt? Wij weten het niet, maar feit is, dat men alleen om den gewetenwille een bekwaam, ijverig en plichtgetrouw gemeente-ambtenaar uit zijn betrekking heeft gestooten, zijn carrière een ernstigen slag toebrengt.

Alvorens onze meening over deze zaak te zeggen, willen wij aan de hand der officieele raadsstukken van Oosterwijk de nuchtere fei-

De voorgeschiedenis.

In Maart 1919 werd Kuijsten op 16-jarigen leeftijd aangesteld als volontair op de gemeentesecretarie van Besoyen, van welke gemeente de heer J. J. L. M. Verwiel destijds burgemeester was.

Op 1 Januari 1922 werd de gemeente Besoyen vereenigd met de gemeente Waalwijk. De heer Verwiel werd benoemd tot burgemeester van Oosterwijk. Kuijsten ging over naar de secretarie van Waalwijk, als ambtenaar tweede klasse.

Nog geen drie maanden later, in Maart 1922 verzocht de heer Verwiel aan Kuijsten om als ambtenaar te Waalwijk zijn ontslag te nemen, teneinde als tijdelijk commies bij hem te komen werken op de secretarie van Oosterwijk. De administratie van deze secretarie moest in modernen geest gereorganiseerd worden en deze taak werd door burgemeester Verwiel bij voorkeur aan Kuijsten toevertrouwd. In aanmerking nemende, dat Kuijsten vroeger bijna 4 jaren onder dezen burgemeester heeft gewerkt, is deze opdracht wel een bewijs voor de bekwaamheid van den jongen ambtenaar. Hoewel hij om de tijdelijke functie te Oosterwijk te aanvaarden, zijn positie in Waalwijk moest prijs geven, heeft hij aan het verzoek van burgemeester Verwiel toch gaarne voldaan, omdat ontslagen zou worden, wanneer hij niet

UIT DE NSV-VERSLAGEN

Een goed idee van Albert de Jong's gevoel voor organisatie geven zijn verslagen als secretaris van het Nederlands Syndicalistisch vakverbond. Het NSV secretariaatsverslag 1 januari 1936 - 1 september 1938, een brochure van 47 pagina's, is een voorbeeld van informatie en zorgvuldigheid. Wij reproduceren er hier iets uit.

Uitgaven NSV. - Overzicht

Brochures

Rapport van de Studiecommissie in zake Arbeidersraden	2.000 ex.
Directe Actie (Het Voorbeeld van Frankrijk)	3.000 ex.
Syndicalisme; NAS. of NSV.	9.500 ex.
Revolutie in Spanje (CNT.-FAI.)	5.000 ex.
De Theorie van het Syndicalisme (Clara Meijer—Wichmann)	3.000 ex.
Wat is Syndicalisme?	3.000 ex.
Arbeiders, werklozen, Pas Op, voor Romme	5.000 ex.
Totaal	30.500 ex.

De Syndicalist

655	Directe actie bij de Citax	200 extra nos.
661	Wantoestanden Kledingbedrijf	700 extra nos.
671	Eén Mei 1936	3.000 extra nos.
674	August Rosseau	7.800 1-cent nos.
677	Bedrijfsbezetting Frankrijk	6.925 1-cent nos.
693	Oranje boven en de steun omlaag	8.225 1-cent nos.
723	Eén Mei 1937	2.350 extra nos.
729	Tragische Meiweek Barcelona	7.000 extra nos.
778	Malaise in de Textiel	1.250 extra nos.
781	Anti-Sociale Overheidsbedrijven	1.000 extra nos.
782	Toestanden Sigarenfabrieken	600 extra nos.
783	Anti-Sociale Overheidsbedrijven	1.000 extra nos.
788	1-Augustusnummer tegen de Oorlog	250 extra nos.
790	Aan de Metaalbewerkers	5.000 1-cent nos.
791	Staking te Wijster	500 extra nos.
	Totaal	45.800 ex.

Manifesten

Bedrijfsbezettingen in Frankrijk	10.000 ex.
Hongerstaking G. Doster	118.700 ex.
Zensl Mühsam	5.000 ex.
Barcelona spreekt	20.000 ex.
Spanje (openbare vergaderingen der delegatie)	15.000 ex.
De Spaanse Revolutie in gevaar	4.000 ex.
Een jaar Spaanse Revolutie (vergadering met FAN.)	10.000 ex.
Vergadering Deventer	4.000 ex.
Oorlog? Neen! (Overrompeling Oostenrijk)	114.500 ex.
Meeting Heerenveen	3.000 ex.
Totaal	304.200 ex.

INTERNATIONALISME EN SOLIDARITEIT
Het IAMB

Albert de Jong was een van de organisatoren van het derde internationale anti-militaristische congres, Den Haag, 26-31 maart 1921. Hier werd het Internationale Anti-Militaristische Bureau opgericht, waarvoor hij - o.a. als redakteur van de persdienst ervan - veel werk heeft verricht. In een artikel - "Het revolutionaire anti-militarisme in Nederland" - opgenomen in het Handboek van de Vredesbeweging uit 1952 schreef hij over het werk van de IAMB onder meer het volgende:

Er werd een beginselverklaring aangenomen, waaraan het volgende is ontleend:

„Het (I.A.M.B.) tracht in de arbeiders het bewustzijn te versterken van hun beslissende economische macht."

„Het propageert de algemene staking en de massale dienstweigering ter voorkoming van oorlog."

„Het propageert de onmiddellijke staking van alle oorlogsproductie."

„Het bevordert de desorganisatie van legers en vloten, en huldigt de persoonlijke dienstweigering."

„Het richt zich tegen elke poging om door interventie een proletariaat, dat het kapitalistisch juk heeft afgeworpen, opnieuw te onderdrukken."

„Het keert zich tegen elke militaire onderdrukking en economische uitbuiting der gekleurde rassen . . ."

In 1923 waren bij het I.A.M.B. 34 Nederlandse organisaties aangesloten van anti-militaristen, anarchisten, syndicalisten en vrijdenkers. En voorts 20 organisaties in België, Denemarken, Duitsland, Engeland, Frankrijk, Noorwegen, Oostenrijk, Spanje, Zweden en Zwitserland. Het I.A.M.B. heeft van stonde af aan zijn stem verheven tegen de vervolging van revolutionnairen in alle landen, het heeft deelgenomen aan talrijke internationale congressen en zijn vertegenwoordigers hebben het woord gevoerd op openbare vergaderingen in verscheidene landen. Het werd echter bijna uitsluitend gefinancierd door Nederlandse organisaties en geestverwanten. Hierin kwam enige verandering ten goede, toen het I.A.M.B. in 1928 tezamen met de syndicalistische internationale, de I.A.A., de Internationale Anti-militaristische Kommissie vormde, een werkcommissie voor de anti-militaristische propaganda, waarvan de uitgaven door de beide internationales tezamen werden betaald. Deze I.A.K. heeft gedurende een tiental jaren een zeer gewaardeerde persdienst uitgegeven in Nederlands, Frans, Duits en Engels; enkele malen zijn ook nummers in Spaans, Noors en Esperanto uitgegeven. Deze persdienst werd in een totale oplage van 750 exemplaren aan bladen en personen in de vijf werelddelen gezonden. In één jaar werd, voor zover het secretariaat dit heeft kunnen nagaan, 750 maal een artikel van de persdienst in de pers afgedrukt. Wanneer men bedenkt, dat de totale inkomsten van I.A.M.B. en I.A.K. tezamen nooit meer dan ƒ 4.000,— à ƒ 5.000,— hebben bedragen, is dit geen gering resultaat. Daar het werk voor de internationale beweging bijna uitsluitend door Nederlandse anti-militaristen is verricht, verdiende het in dit artikel te worden vermeld.

在那兒創立了 I.A.M.O.，牠的目的，在將贊同牠的工作綱領的，職工，婦女，青年，非戰者與安那其主義者，革命工團主義者之種種組織，統一在一個聯盟裏面。

一九二三年的柏林會議， I.A.M.O. 議決積極地反對當時在蘇俄所施行的強制兵役制度 (Sistemo de Servdevigo)，過後，而且牠更不止一次，竭力主張，以罷工與拒服兵役等來制止各國白色帝國主義國家向蘇俄的進攻，乃是西歐勞動者的責任。

當各國的勞動組織與個人加盟於 I.A.M.O. 之時，革命工團主義者都退出了，因爲牠們在當時自己在柏林創立了他們自己的國際， (I.L.A.=Internacia Laborista-Asocio = 國際工人協會)。 而於一九二六年於柏林舉行的 I.A.M.O. 國際會議，便決議， I.A.M.O. 與國際工人協會，應該經常而且嚴密地合作。爲了那個目的，遂創立了一個均等的委員會——國際反軍國主義者委員會 (I.A.M.K.=Internacia AntiMilitista Komisiono)。

以上，是就一九二九年 I.A.M.O. 所刊布的小册上摘譯下來的。以後還載有 I.A.M.O. 過去的作爲，及現在的工作，以其太爲國人所未熟知，故均從略未譯。惟須補載者，卽該 I.A.M.O. 歡迎與彼原則宗旨相同之勞工團體，青年團體，以及個人之加盟。牠刊行法語，德語，英語，荷蘭語，西班牙語，挪威語及世界語 (Esperanto) 之月報，直到現在。訂閱者，全年只須美金一元，任擇一種。今將其秘書處及經濟部通信處列如下：

I. Sekretario de I.A.M.O. : ALBERT de Jong.
LAURIERSTRAAT 127, DEN HAAG, HOLLAND.

II. Kasisto de I.A.M.O. : L.J. BOT. Jr.
VAN HOYTEMASTRAAT 94, DEN HAAG, HOLLAND.

Informatie over het IAMB in het Japanse blad Tung Jiu van 10 juli 1933.

PERSDIENST

Uitgave van de
INTERNATIONALE ANTIMILITARISTISCHE KOMMISSIE

No. 5

De IAK. wordt gevormd door de Internationale Arbeiders-Associatie (IAA.) en het Internationaal Anti-Militaristisch Bureau (IAMB.). De Persdienst van de IAK. wordt gezonden aan alle organisaties van de IAA. en het IAMB.; bovendien aan alle persoonlijke leden van het IAMB., die ten minste f 2.50 per jaar contributie betalen. Verder aan alle tijdschriften en kranten die er om verzoeken. Omgekeerd verzoekt de IAK. toezending van alle tijdschriften, brochures en boeken (zoo mogelijk in duplo) op antimilitaristisch en aanverwant gebied ter aankondiging of bespreking.

HAAG - HOLLAND
Secretaris
Albert de Jong,
Laurierstraat 127.

Doodvonnissen in Indonesië.

De Internationale Antimilitaristische Commissie, gevormd door de Internationale Arbeiders Associatie te Berlijn en het Internationaal Antimilitaristisch Bureau te den Haag, heeft in een telegram aan den Gouverneur-Generaal en in een brief aan de Nederlandsche Regeering geprotesteerd tegen de bekrachtiging der doodvonnissen in Indonesië.
De IAK. wijst er o.a. op, dat het hier geen gewone misdadigers geldt, maar menschen, die strijden voor een politiek ideaal, terwijl de doodstraf, blijkens het feit, dat ze in Nederland is afgeschaft, naar XXXX Nederlandsche opvattingen van beschaving en humaniteit verwerpelijk moet worden geacht.

TEGEN HET FASCISME

In 1933 kwamen Hitler en de Nazis aan de macht in Duitsland. In de opvattingen van de anarcho-syndicalisten en de anti-militaristen rond de IAMV bracht dit geen directe verandering. In de brochure "Oorlog tegen Hitler Duitsland?" uit 1933 houdt hij vast aan de dienstweigering en betoogde dat niet alleen Hitler c.s. wegens ophitsen tot oorlog in de "beklaagdenbank voor het gericht van het menselijk geweten" thuishoren, maar ook Franse en Engelse ministers vanwege de misdaden in de kolonieën en hun medeverantwoordelijkheid voor de toestand in Duitsland en het oorlogsgevaar.

Praktisch betekende het nazisme hulp aan Duitse geest-verwanten, die naar Nederland vluchtten en hier doorgaans illegaal verbleven. Er bestond een Fonds Internationale Solidariteit (FIS) van de libertaire beweging. Verschillende van deze Duitse vluchtelingen gingen tijdens de burgeroorlog (1936-1939) in Spanje vechten (waar zij ook aan vervolging door de Stalinisten blootstonden).
Verder werd drukwerk verzorgd voor anarcho-syndicalisten die in Duitsland zelf, vooral in het Ruhrgebied, illegaal actief waren.

Deze brochure - Eet Duitse vruchten en je blijft gezond! een zogenaamde schuttitel - werd in Nederland gedrukt en door illegale anarcho-syndikalistische groepen in het Ruhrgebied onder de arbeiders verspreid.

De tekst - "wat wij anarcho-syndicalisten willen" - is een kernachtige uit eenzetting van de ideeën, verscheen in het Nederlands in De Syndikalist van 28.4 1934 en is van Albert de Jong. Deze vroeg zich later af of de illegale brochure Duitsland wel bereikt had. Bij een proces in 1937 werd echter

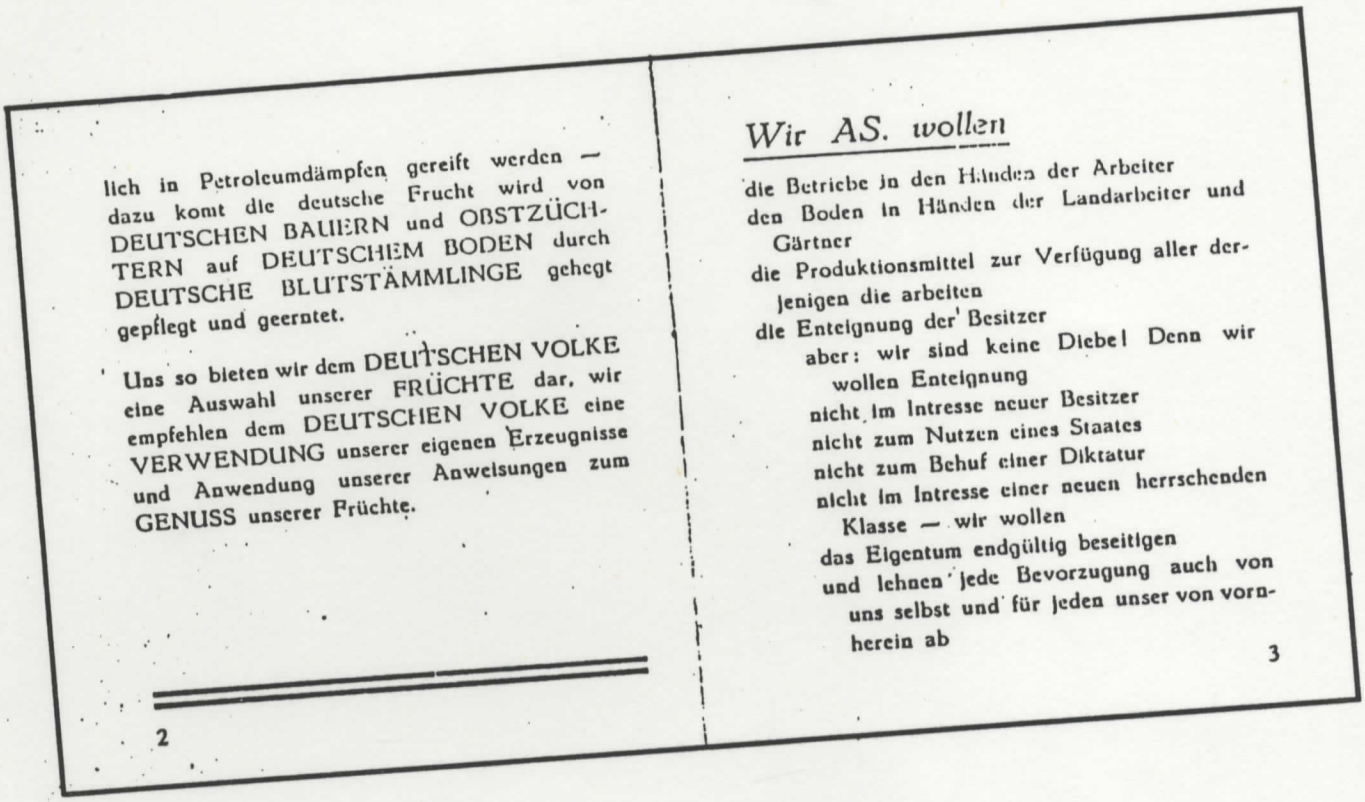

lich in Petroleumdämpfen gereift werden — dazu komt die deutsche Frucht wird von DEUTSCHEN BAUERN und OBSTZÜCHTERN auf DEUTSCHEM BODEN durch DEUTSCHE BLUTSTÄMMLINGE gehegt gepflegt und geerntet.

Uns so bieten wir dem DEUTSCHEN VOLKE eine Auswahl unserer FRÜCHTE dar, wir empfehlen dem DEUTSCHEN VOLKE eine VERWENDUNG unserer eigenen Erzeugnisse und Anwendung unserer Anweisungen zum GENUSS unserer Früchte.

2

Wir AS. wollen

die Betriebe in den Händen der Arbeiter
den Boden in Händen der Landarbeiter und Gärtner
die Produktionsmittel zur Verfügung aller derjenigen die arbeiten
die Enteignung der Besitzer
aber: wir sind keine Diebe! Denn wir wollen Enteignung
nicht im Intresse neuer Besitzer
nicht zum Nutzen eines Staates
nicht zum Behuf einer Diktatur
nicht im Intresse einer neuen herrschenden Klasse — wir wollen
das Eigentum endgültig beseitigen
und lehnen jede Bevorzugung auch von uns selbst und für jeden unser von vornherein ab

3

gezegd dat de brochure zo succesvol was dat mijnwerkers in het Ruhrgebied elkaar toeriepen: "Heb je ook al Duitse vruchten gegeten?"

De illegale anarcho-syndikalistische groepen werden al voor de oorlog door de nazis "opgerold", de leden in een aantal grote processen veroordeeld. In de stukken van de Gestapo (de geheime staatspolitie) wordt Albert de Jong genoemd als verbindingsfiguur in Nederland en wordt - ten onrechte- beweerd dat hij bij illegale bijeenkomsten in Duitsland aanwezig was.

In de bezettingstijd heeft hij er geen last van ondervonden (denkelijk omdat de illegale organisatie vernietigd was en de dossiers gesloten waren). De voorzitter van het NSV, de Belg August Rosseau is tijdens de bezettingstijd, in België, wel over Albert de Jong verhoord.

Een Duitse geestverwante - die enige tijd in het gezin van Albert de Jong had gewoond - schreef hem na de oorlog: "Een kameraad uit Offenbach had je naam in het concentratiekamp Buchenwald gehoord, toen hij naar het transport met Hollanders wilde gaan was het reeds doorgezonden naar Dachau. De (bandieten)bende had een grote belangstelling voor jouw persoon. Ik heb daarom vele verhoren moeten ondergaan tijdens mijn verblijf in het concentratiekamp Lichtenburg. Zelfs Himmler (hoofd van de SS) interesseerde zich zeer voor je persoon. Op de 2de juni 1938, om twee uur 's nachts, werd ik door deze misdadigers verbond: Nou luister eens - wie was die De Jong? - Mijn werkgever - Wat voor werk doet die De Jong?- Gemeente(raads)stenograaf - Verder Niets? - Nee -, enz. enz." (Brief Annie Hepp, 30.9.1946).

TEGEN DE DICTATUUR IN RUSLAND

Zensl Mühsam de weduwe van de in 1934 in een Duits concentratiekamp door de Nazis vermoorde anarchist en dichter Erich Mühsam ging naar Moskou, waar zij tijdens de Stalin-terreur "verdween". Albert de Jong voerde in De Syndicalist jarenlang campagne om opheldering. Zensl overleefde de kampen en stierf in Oost-Berlijn. Deze foto en tekst is uit De Syndicalist van 3 juli 1937.

LEEFT ZENSL MUEHSAM NOG?

Sedert 23 April 1936, d.w.z. sedert meer dan een jaar is Zensl Mühsam in de Sovjet-Unie spoorloos verdwenen. Na de mededeling uit Rusland, dat zij vrij was in Moskou, hebben wij een tijdlang gezwegen. Daar niemand ook daarna ooit iets van haar heeft vernomen, stellen wij vast, dat de mededeling over haar vrijlating een leugen is. Waar is zij? De moord op tegenstanders behoort tot de gewone practijken der stalinisten, in Rusland als in Spanje. Nu geen mens ter wereld sedert haar arrestatie op 23 April 1936 langs geen enkele weg ook maar iets van Zensl Mühsam heeft vernomen, stellen wij de vraag aan de IRH., aan de bolsjewiki: Leeft Zensl Mühsam nog? Zo ja, dat men het bewijzel

CULTUUR EN ETHIEK

"Het is kunst"

De anarchistische arbeiderscultuur waarin Albert de Jong opgroeide blijkt uit de teksten die hij over zijn afkomst schreef en die hiervoor (onder I) geplaatst werden.
Aan de libertaire periodieken die hij redigeerde werkten geestverwante kunstenaars - met geheel uiteenlopende opvattingen over kunst - mee: Albert Daenens, Chris Lebeau e.a. Cesar Domela tekende o.a. de kop van De Syndicalist en maakte op verzoek van Albert de Jong voor De Vrije Samenleving de bekend geworden lino van zijn vader Ferdinand. Hij verscheen in het nummer van 28.6.1924 met een commentaar van Albert de Jong.

BIJ DEN KOP VAN DOMELA

J.) „Ik heb om zoo te zeggen een bepaalde opvatting over portret en zal daar naar werken, maar of de menschen dat mooi enz. enz. vinden zullen, is een tweede. Mocht ik je iets sturen, dan laat ik het geheel aan jou over, of je het opnemen wilt of niet."

Aldus schreef Cesar mij, toen ik hem gevraagd had den kop van zijn vader voor onze krant te snijden.

Welnu, ik heb geaarzeld deze lino af te drukken. Want het zal vele lezers wel gaan als het mij ging: op het eerste gezicht begrijpt men er niet veel van: een zwarte vlek een witte vlek. Is dat een portret? zullen velen uitroepen? En misschien zich er lachend van afkeeren. Maar dat laatste zou dom en beleedigend zijn. Alle nieuwe ideëen worden uitgelachen, alleen omdat ze nieuw zijn en niet begrepen worden. De conservatief lacht en haalt zijn schouders op om onze anarchistische denkbeelden. Zouden wij nu op het terrein van de kunst deze rol van den dommen conservatief willen vervullen, omdat deze kunst voor ons nieuw is en wij ze niet dadelijk begrijpen?

Maar wat doen wij dan als wij een artikel den eersten keer niet begrijpen of een boek? Wij lezen en herlezen. Tot wij begrijpen en er een nieuwe wereld voor ons open gaat.

Zoo ook hier.

Dit is moderne kunst. Zóó heeft de kunstenaar den kop van Domela gezien. Wanneer wij hem zoo niet kunnen zien, komt dat doordat wij ons nog weinig hebben geoefend in zien, doordat wij nog slecht zien. Het eenige middel is opnieuw bekijken, telkens opnieuw, geduldig willen leeren zien.

Het is geen fotografie, die elk lijntje, elk rimpeltje automatisch weergeeft. Het is kunst. De kunstenaar zoekt het meest wezenlijke, het meest typeerende; dat geeft hij weer, al het andere laat hij weg. En zoo benadert hij door het uiterlijk heen het wezen, de ziel.

Wie dit leert zien, wordt ontroerd door den eenvoud, die zooveel vermag.

En daarom heb ik deze lino wel afgedrukt.

In de bourgeois-wereld is geen plaats voor moderne gerevolutionneerde kunst. Ook in Rusland is de kunst weer verkocht aan de nieuwe bourgeoisie. Slechts de sociale revolutie zal de volle ontplooiing der nieuwe kunst mogelijk maken, die zich opbouwt van onderen op in eenvoudige, maar nieuwe vormen, gelijk de nieuwe maatschappij zelf.

Maar dan moeten ook wij, economische revolutionnairen, de revolutie op kunstgebied, ja op elk gebied leeren zien en verstaan.

Daartoe wil De Vrije Samenleving op bescheiden wijze meewerken, kan het niet zijn voor allen, dan, hopen wij, toch voor velen, of desnoods voor enkelen.

FERDINAND DOMELA NIEUWENHUIS

Lino van Cesar Domela Nieuwenhuis

BRIEF OVER KEES BOEKE
"Moreel juist handelen is voor mij een wat ingewikkelder vraagstuk"

"Ik heb zo weinig mogelijk gelogen", dit plaatste de Zwitserse arts Frits Brupbacher als motto in zijn autobiografie 60 Jahre Ketzer. Albert de Jong, voelde zich niet in de laatste plaats vanwege dit motto aangetrokken tot de Zwitser over wie hij een brochure - Fritz Brupbacher (1874-1945) en zijn verhouding tot het anarchisme 1952,- schreef. Het motto is ook voor zijn leven en zijn levenshouding karakteristiek. Wij geven hier een afschrift weer van een brief (12.6.1961) aan Bram Storm, over de Christen-anarchist en voorstander van absolute geweldloosheid, Kees Boeke. In zijn antwoord schreef Storm "Wil je wel geloven, nu ik je brief nog eens doorlees, dat ik hem zo in het boek zou durven opnemen, alleen, ik voel dat ik jou dan geen recht gedaan zou hebben" (14.6.1961).

Aan de heer A. Storm,
Hengeveldstraat 4,
Utrecht

Amice,

Hartelijk dank voor je uitnodiging om een bijdrage te leveren voor het aan de Boekes aan te bieden boek. Ik heb er over gedacht aan die uitnodiging gevolg te geven, maar ten slotte ben ik tot de conclusie gekomen dat ik het maar niet moet doen. De eerste zin van een bijdrage van mijn hand zou zijn:

> Kees Boeke, een man voor wie ik respect en bewondering heb, maar toch een man die mij helemaal niet ligt.

Om dit te motiveren zou ik een groot en kritisch artikel moeten schrijven en dat kan toch de bedoeling niet zijn. Ik heb respect voor de ernst en de consequentie waarmede Kees naar zijn overtuiging heeft geleefd. Ik heb bewondering voor hetgeen hij heeft bereikt: tegenstander van de staat en dus van de staatsschool, besluit hij - zeer consequent - zijn kinderen zelf onderwijs te geven. Hij doet dit op een heel bijzondere manier, er ontstaat een "school", die zo origineel van alle bestaande scholen afwijkt dat zij werk-plaats wordt geheten en....het staatshoofd zendt er haar kinderen heen! Is dat niet om te bewonderen?

De bescherming die de Werkplaats in de oorlogsjaren aan velen heeft geboden is mij buitengewoon sympathiek en dat niet omdat mijn jongens ervan hebben geprofiteerd, want dat wekt in mij gevoelens, niet slechts van sympathie, maar van dankbaarheid.

En ondanks dit alles is Kees ten slotte toch een man die mij niet ligt. Zijn opvatting van liefde tot alle medemensen is mij, ik zou eigenlijk willen zeggen: te mechanisch. Zijn houding in de affaire Elshout, de politiespion die hij uit christelijke naastenliefde in huis hield en - zoals hij mij zeide - zonder dat hij er ooit spijt van zou hebben, zelfs

niet indien E. spion zou zijn gebleken en Betty er een aantal jaren door in het gevang kwam, kijk, dat is mij ónsympathiek en voor mijn gevoel ook ónverantwoordelijk. Moreel juist handelen is voor mij een wat ingewikkelder vraagstuk dan dat je er een dogma van kunt maken.

Beste Storm, je begrijpt dat het bovenstaande vertrouwelijke openhartige mededelingen zijn en je zult ook begrijpen dat ik om over Kees Boeke te schrijven zoals ik hem zie een uitvoerig artikel nodig zou hebben, waarin ik hem in alle oprechtheid veel respect zou betuigen en ook uiting aan eerlijke bewondering zou geven, maar waarin ik kritiek niet zou kunnen sparen. Dit gaat echter het kader van je plan te buiten en.....het zou mij bovendien zeker veel te veel tijd kosten.

Ik zie dat je ook Eckhard hebt uitgenodigd. Zou je mij zijn adres kunnen geven?

En hoe maak je het? Met ons gaat alles naar wens.

Met hartelijke groet

DE WAPENS NEDER

IAMV MAANDORGAAN VAN DE INT. ANT. MIL. VER. IN NEDERLAND **IAMB**

Administratie
P. FIJLSTRA, Paviljoensgracht 68-70, Den Haag, Post-giro 31762

DIENSTWEIGERAARS

De volgende dienstweigeraars zitten gevangen:

Te Veenhuizen, Rijkswerkinrichting:
Johan Looper uit Langezwaag, ontslag 24 Okt.; Jannes Baron uit Aartswoud, ontslag 7 Nov.; Jans Breider uit Nieuwe Pekela, ontslag 13 December; Cor van Scheyen uit Aartswoud, ontslag 16 December; Henk Nooter uit Amsterdam, ontslag 13 Januari; Jan Sloterwijk uit Oosterwolde, ontslag 13 Januari; Ebel Bos uit Emmer Compascuum, ontslag 13 Januari; Jolle Bosma uit Oudehorne, ontslag 13 Januari; Jan Veenstra uit Appelscha, ontslag 13 Januari; Pierre van Laeré uit Den Haag, ontslag 14 Januari; Roelf de Blauw uit Vlagtwedde, ontslag 1 Februari; Gosse Hielkema uit Bovenknijpe, ontslag 2 Februari; Jan Tromp uit Weerdinge, ontslag 3 Februari; Hinne Huitema uit Wijnjeterp, ontslag 4 Febr.; Jacob Cornelis uit Groningen, ontslag 5 Februari; Jacob van Alphen uit Den Haag.

Aan ouders en vrienden der dienstweigeraars wordt verzocht veranderingen, verjaardagen, enz. op te geven aan

Jan Freeling, uit Enschedé, zit voor drie weken in de strafgevangenis te Almelo voor het niet aangeven voor de militaire dienst.

S. VAN MIERLO,
Beetsstraat 276, Den Haag.

Schrijft eens aan Jan Tromp, die 26 September jarig is.!

EEN VOLKSBEWEGING TEGEN DE ATOOMOORLOG

Op 11 november 1956 hield Albert de Jong een rede voor het Steunfonds voor slachtoffers van principieel antimilitarisme (dienstweigeraars). De rede, die veel stof deed opwaaien, werd afgedrukt in de Anarcho Syndicalistische Persdiens No. 97, 15 december 1956. Recht voor Allen publiceerde deze rede eveneens evenals een aantal commentaren en kritieken erop, welke met een repliek van Albert de Jong werd afgesloten. (Recht voor Allen, 12.1-30.3.1957). Wij ontlenen aan de rede een aantal passages.

het militarisme is een stelsel van slavernij, en als vrijheidlievend mens, als anarchist en als antimilitarist, verheug ik mij over elk geval, waarin een mens zich aan deze slavernij onttrekt.

Toch sta ik thans tegenover de dienstweigering anders dan vóór de tweede wereldoorlog. De persoonlijke dienstweigering is voor mij altijd geweest een inleiding, een aanloop tot de massale dienstweigering. Als antimilitarist heb ik met de IAMV, met Domela Nieuwenhuis en met de Eerste Internationale in 1868, steeds op het standpunt gestaan, dat de oorlog van de bourgeoisie door de arbeiders aller landen moest worden beantwoord met massale dienstweigering en algemene werkstaking. De dienstweigering was voor ons een politiek strijdmiddel..

men zag de zaak zeer eenvoudig. Men stelde de internationale arbeidersklasse tegenover de internationale bourgeoisie. En ik geloof dat wij vandaag goed doen, nuchter maar eerlijk te erkennen, dat die internationale arbeidersklasse als verenigde klasse nooit heeft bestaan.

Ik zil u zeggen: deze gedachte - de gedachte van algemene werkstaking tegen de oorlog - is voor mij mijn ganse leven een geniale gedachte geweest. En zij is dat nog. Wanneer de socialistische arbeidersbewegingen in alle landen in 1914 naar deze opvatting hadden gehandeld, dan zou de wereldgeschiedenis naar mijn overtuiging een andere loop hebben genomen. Als zij dat in 1914 hadden gedaan. Maar zij hebben het niet gedaan.

Ik sta ook nu nog op het standpunt, dat massale militaire dienstweigering en algemene werkstaking de middelen zijn, waarmee de Nederlandse arbeiders enkele jaren geleden de politiële actie in Indonesië hadden behoren te beantwoorden.

Maar ik geloof niet meer - en dit is de verandering in mijn standpunt - dat massale dienstweigering en algemene werkstaking middelen zijn die toegepast zouden kunnen worden om een derde wereldoorlog te verhinderen.

Er is in onze samenleving een tegenstelling opgekomen, die misschien - naar mijn indruk althans - op dit ogenblik belangrijker is dan de tegenstelling socialisme/kapitalisme. Dat is de tegenstelling tussen het totalitarisme en de liberale democratie. In deze tegenstelling kies ik partij. Ik kies partij tegen het totalitarisme en voor de democratie - misschien juister: voor de liberale rechten en vrijheden, voor zover die in ons land nog bestaan.

Ik weet heel goed, dat de democratie waaronder wij leven helemaal niet ideaal is. Zij beantwoordt niet aan mijn persoonlijke beginselen. Ik zeet zeer goed, dat door democraten en in

naam der democratie vele dingen worden gedaan, die ik zeker niet voor mijn verantwoording kan nemen. Maar ik verkies een stelsel, waarbij ik, zoals hier, in het openbaar mijn mening kan uitspreken, boven een stelsel waarbij ik dit nauwelijk in mijn eigen huiskamer zou durven doen. Ik ben het met Max Nettlau eens dat het onze taak is om elk stukje vrijheid, dat de mensheid zich heeft veroverd, te verdedigen, als uitgangspunt voor verdere vrijheid.

Kort voor de tweede wereldoorlog heb ik mijn brochure "Oorlog tegen Hitler-Duitsland?" geschreven. In die brochure heb ik mijn geloof gehandhaafd, dat massale dienstweigering en massale werkstaking in Frankrijk ook de Duitse arbeiders de schellen van de ogen zou doen vallen en dat zij zouden begrijpen dat zij door Hitler werden misleid. Ik moet u zeggen, vergadering: ik geloof dat niet meer. In de oorlog die achter ons ligt heb ik gezien, hoe het militaire regime - en het allerergste in een totalitaire staat - er in slaagt, van de mensen, van de soldaten, robots en machines te maken. Toen wij vroeger - in 1868, in 1891, in 1893, in 1904 bij de stichting van de IAMV - onze hoop vestigden op de algemene werksteking tegen de oorlog, stelden wij ons voor, dat deze staking, dat dit verzet zou plaatsvinden in alle landen, omdat immers arbeiders uit althans alle blanke landen - want onze internationales zijn altijd vrijwel uitsluitend blanke internationales geweest! - bij de internationale arbeidersbeweging waren aangesloten.

Tegenwoordig hebben wij geen contact meer met de arbeidersklasse en met de mensen in de bolsjewistisch geworden staten. Dit contact hebben ook de communisten niet. De Nederlandse communisten hebben contakt met de Russische regering, maar niet met het Russische volk. De socialistische partijen zijn niet meer in één internationale verenigd en toen zij nog wel in één internationale verenigd waren, hebben de socialisten zich op bevel van hun nationale regeringen tegenóver elkander gesteld. Toen hebben de partijgenoten - gelijk onze medestrijder J.W.Smit ("Agitator") reeds vóór de eerste wereldoorlog had voorspeld - elkander "het socialistische partijprogram met kapitalistische bajonetten in de borst getatoueerd".

Ik sta dus op het standpunt, dat het Nederlandse volk de rechten en de vrijheden, die het op dit ogenblik heeft, en ook zijn nationale onafhankelijkheid, moet verdedigen. Maar vergadering, ik wil dit niet doen met militaire of militaristische middelen. Tegen deze middelen heb ik vier bezwaren. Ik heb in de eerste plaats een moreel bezwaar. Ik vind de methode, toegepast in de laatste oorlogen, de methode van de luchtoorlog, waarbij men weerloze mannen, vrouwen en kinderen vanuit de lucht uitroeit, een laf en een verachtelijk, een moreel volkomen verwerpelijk wapen.

Ik heb voorts een principieel bezwaar. Het militarisme is in wezen slavernij. Het systeem van het militarisme is niet democratisch. Want de democratie erkent het recht van controle van onderop op de regering, op de leiders. En dit recht bestaat in het militaristische stelsel niet. In het militaristische stelsel bestaat alleen verantwoordelijkheid naar boven en in dit opzicht stemt het volkomen overeen met het fascisme.

Ik heb dus tegen het militarisme ook een politiek bezwaar. Het militaristische en in zijn wezen - ook in democratische landen - fascistische stelsel ondergraaft de democratische rechten en vrijheden, die het zou moeten verdedigen.

Maar tenslotte heb ik tegen de moderne militaire middelen een nog veel ernstiger, een universeel bezwaar. De moderne oorlog loopt uit op de atoomoorlog, en de atoomoorlog bedreigt de mensheid als soort met algehele vernietiging.

Wanneer het Nederlandse volk na de dictatuur van 1940 - 1945 zegt dat het geen nieuwe dictatuur wil, is dat een zeer gezonde reactie. En wanneer wij met dit volk in Nederland een macht willen vormen tegen de atoomoorlog, dan heeft het geen zin, de militaire dienstweigering en de algemene werkstaking aan te bevelen, omdat Domela Nieuwenhuis dat heeft gedaan in een tijd toen het nog wel alle zin had. Want de militaire dienstweigering en de algemene werkstaking zijn gericht tegen de Nederlandse regering en zijn, in geval Nederland door een totalitaire staat wordt bedreigd, niet anders dan het spelen in de kaart van de toekomstige totalitaire overheerser. Dit zijn de feiten.

Wij moeten naar mijn overtuiging tegen het volk zeggen: Gij wilt Uw democratische rechten, gij wilt uw vrijheden en uw onafhankelijkheid verdedigen, dat willen wij ook. Maar wij geloven, dat uw methoden/uw rechten en uw vrijheden, ja, de gehele mensheid vernietigen.

Er wordt veel gesproken over de "derde weg": wij zullen duidelijk moeten aangeven, waaruit die derde weg bestaat. En daartoe wil ik aan het slot van mijn betoog een poging doen.

Een volksbeweging, die in het leven zou moeten worden geroepen met alle mensen van alle mogelijke richtingen, die daarvoor zijn te vinden - Als punt 1 zou ik op dat program willen zetten: het controleren van de buitenlandse politiek van de regering. Nauwlettend zal er op moeten worden toegezien dat elk optreden van de Nederlandse regering is gericht op het handhaven van de vrede en het voorkomen van de oorlog.1)

Als punt 2 noem ik het stelling nemen tegen, en het aandringen op een verbod van, het nemen van proeven met atoomwapenen.

In de derde plaats zou ik propaganda willen maken onder het Nederlandse volk om te komen tot deze verklaring van dit volk: Wij, het Nederlandse volk, vinden de luchtoorlog - een oorlog tegen weerlozen - zo misdadig en zo laf, dat wij hebben besloten ons luchtwapen te liquideren. Wij maken een einde aan het bestaan van ons luchtwapen.

Verder zou het Nederlandse volk naar mijn mening moeten verklaren, dat wij ons, zonder luchtwapen, zonder moord op weerloze andere mensen, niettemin met hand en tand zullen verzetten tegen iedere militaire bezetting van Nederland, zoals wij dat van 1940 tot 1945 hebben gedaan. Dit is eigenlijk een strategisch vraagstuk, waarbij wij er ons wel van bewust moeten zijn dat het Nederlandse volk door Hitler is overheerst met het Nederlandse staatsapparaat, met Nederlandse ambtenaren, met de Nederlandse politie, met de Nederlandse burgemeesters. Wij moeten ons ervan bewust zijn, dat de terreurmaatregelen tegen het Nederlandse volk en in het bijzonder tegen de Joden alleen mogelijk zijn geweest met de hulp van
gehele Nederlandse bureaucratische staatsapparaat. En daarom, vergadering, moet m.i. ter verdediging van de nationale onafhankelijkheid in de eerste plaats dit gehele apparaat worden vernietigt, zodat het niet door een overheersen tegen ons volk kan worden gebruikt.

Maar er zijn taken, die op dit ogenblik de staat verricht

sociale taken, die onder een bezetting voortgang zullen moeten hebben. Ik noem het onderwijs, de verzorging van zieken in de ziekenhuizen, de ondersteuning van ouden van dagen, van werklozen, van behoeftigen.

Welnu, met het oog op een oorlog, met het oog op een bezetting, zouden al deze dingen bij voorbaat sterk gedecen traliceerd opnieuw moeten worden georganiseerd, zodat zij onder een militaire bezetting voortgang kunnen hebben.

Tegen het maken van ondergrondse schuilplaatsen en tegen het individueel bewapenen van degenen. die dat wensen, zou ik persoonlijk geen bezwaar hebben.

Nodig zou voorts zijn een systematisch georganiseerde arbeidsweigering aan de bezetter. Het is mijn overtuiging, kameraden, dat deze verklaring: dat wij ons als vrije mensen tegen elke overheersing zullen verzetten; dat wij afzien van het luchtwapen, dat wij de vrijgekomen gelden niet willen gebruiken om ons tegen onze medemensen te bewapenen, maar om tegenover onze medemensen over de grenzen internationale solidariteit te betonen, een betere verdediging en bescherming is van het Nederlandse volk dan het moderne militarisme kan bieden. 2)

Het komt mij voor, dat deze denkbeelden de grondslag zouden kunnen vormen voor een werkelijke volksbeweging. 3)

Deze volksbeweging behoeft zich niet bezig te houden met de vraag: parlementair of niet-parlementair; zij behoeft zich niet bezig te houden met het vraagstuk "voor of tegen vakbeweging". Zij moet een algemene volksbeweging zijn, en zij moet van haar leden verlangen, dat zij, voor zover zij lid zijn van een politieke partij, deze denkbeelden in die politieke partij aan de orde stellen; voor zover zij lid zijn van een vakbeweging, dat zij dit in hun vakbeweging doen Wat ik wil - ik heb het al gezegd - eist strategische voorbereiding, precies zoals een oorlog voorbereiding eist. Alleen eenvolksbeweging kan deze gedachten uitwerken en uitbreiden. Ik meen tegenover de militaire verdediging van vrijheid en recht, van democratie en onafhankelijkheid, een betere methode van verdediging te hebben gesteld.

Ik meen ook, dat mijn opvattingen niet in strijd zijn met onze antimilitaristische, met onze anarchistische beginselen. Maar wij moeten deze denkbeelden niet propageren om onze principiële opvattingen te verbreiden. Wij moeten ze niet propageren, omdàt zij antimilitaristisch, omdàt zij anarchistisch zijn; wij moeten ze propageren, omdat zij praktisch, omdat zij reëel zijn. De oplossing van het oorlogsprobleem is in feite slechts mogelijk met middelen, die in de richting van decentralisatie, federalisme en anarchisme gaan, zoals de illegaliteit in de tweede wereldoorlog ten dele anarchistische methodes heeft toegepast.

BIBLIOGRAFIE

Albert de Jong

Lijst van boeken, brochures, pamfletten, end.

1. Onderwerping of verzet ? Antwoord aan Frederik van Eeden, Amsterdam, (1915), 16 pag., uitg. J. van Loo.
2. Stenografische en Steno-Analytische Verslagen, Amsterdam, (1916), 28 pag., uitg. Stenografisch bureau "De Jong".
3. De praktijk van het anti-militarisme. Rede uitgesproken op het derde internationale anti-militaristen-congres, Den Haag, 1921, 19 pag., uitg. I.A.M.V.
4. Herman Groenendaal moet vrij, Den Haag, (1921), 7 pag., uitg. I.A.M.V. (oplage 50.000).
5. Open brief aan de Soc. Dem. Arbeiders Partij in België, Den Haag, (1921?), 8 pag., uitg. IAMB-IAMV.
6. Bericht über den Internationalen Antimilitaristischen Kongress im Haag 1921, Haag, (1922), 47 pag., uitg. IAMB (anoniem).
7. Internationaal Antimilitaristisch Jaarboek 1923, Andijk West, (1922?), 79 pag. Uitg. I.A.M.V., ill., (samensteller Albert de Jong).
8. I.A.M.V. Sectie Holland Jaarverslag 1922, z.pl. (gedrukt in Berlijn), (1923).
9. Het Libertas-schandaal. Hoe er met de gelden der arbeiders voor "De Vrije Socialist" wordt omgesprongen. Een critiek en een voorstel, Amsterdam, (1923), 32 pag. (uitg. v.d. schrijver ?).
10. Revolutionair Actie Comité "Verhinder Oorlog". Kameraden ! Amsterdam, 1923, 1 pag., manifest.
11. Dreigende Oorlog !
    Arbeiders, vrouwen, soldaten ! Let op uw zaak. Waakt voor uw leven ! Amsterdam, 1923, 8 pag., uitg. Rev. Actie Comité "Verhinder Oorlog".
12. (Moeders, 1923. - blijkens adv. in De Wapens Neder, mei 1923, niet in handen gehad, RdJ).
13. Wie zit in den boevenwagen ? z. pl., (1924), 4 pag., z. uitg.
14. De Roode Maagd Germaine Berton. Geweld, Gezag, Anarchisme. Amsterdam, (1924), 20 pag., ill., uitg. "De Fakkel".
15. (Stik ! , 1924, 4 pag. ? Overdruk uit De Vrije Samenleving - niet in handen gehad, RdJ).
16. Verboden Waarheid voor Land- en Zeemacht. Rede op 1 December 1924 in Den Helder uitgesproken, Amsterdam, 1924, 12 pag., uitg. "De Fakkel".
17. IAMB Wat het is. Wat het doet. Wat het vraagt. Den Haag, (1928? na IAK persd. nr. 20), 7 pag., uitg. IAMB (anoniem).
17a. Idem 2de druk, (na IAK persd. nr. 70), 8 pag.
18. School en oorlog. Aan de Nederlandsche Onderwijzers. Den Haag, (1928?), 8 pag., uitg. IAMV.
19. Open brief aan de Arbeiders van het N.S.V. en aan allen die in Nederland prijs stellen op een waarlijk revolutionnaire en onafhankelijke vakbeweging, Amsterdam, (1928), 4 pag., uitg. GSV, (Anoniem, samen met Arthur Müller Lehning).
★ 20. 25 jaar oorlog aan den oorlog, 1904-1929. Speciaal nummer van De Wapens Neder ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Internationale Antimilitaristische Vereeniging Sectie Holland, 40 pag., geïll., november 1929.
21. Over de verdediging van de revolutie, z.pl., (1930), 8 pag., (overdruk "De Wapens Neder"; met A. Müller Lehning).
22. Otto Lehman Russbüldt. De bloedige Internationale der Bewapeningsindustrie, geautoriseerde vertaling van Albert de Jong. Utrecht, (1930), 137 pag., uitg. J. Bijleveld.
22a. Idem, 2de druk, (1932).
23. Hoe werkt de bloedige internationale. Over kanonnenkoningen, bankiers en ministers. Twee documenten. Krommenie, (1931?), 32 pag., uitg. IAMV.
24. Otto Lehmann-Russbüldt, Revolutie voor den Vrede, geautoriseerde vertaling van Albert de Jong, Utrecht, 1932, 201 pag., uitg. J. Bijleveld.
24a. Idem, Tweede bijgewerkte en van nieuwe gegevens voorziene druk.
25. Het rapport-Welter van socialistisch standpunt beschouwd. Amsterdam, 1932, 32 pag., uitg. NSV.
26. Oorlog tegen Hitler-Duitschland ? , Amsterdam, 1933, 24 pag., uitg. IAMV.
26a. Idem, uitg. maandblad "Nooit meer ! ", April-Mei 1934, nrs 2-3, Antwerpen, 30 pag.
27. Wir Anarcho-Syndikalisten, z.pl., (1934), 8 pag. ? , (vertaling van Wij Anarcho-Syndicalisten, De Syndicalist 28 april 1934, gemaakt voor de ondergrondse propaganda in Duitsland onder de schuttitel Esset deutsche Früchte und ihr bleibt gesund !).

28. Nederland Slavenland. Loonsverlaging, steunverlaging werkverschaffing dwangarbeid honger en ellende politie-knuppels paria's en slaven. Amsterdam, (1934), 15 pag., uitg. NSV.
29. Toch weer ? Neen nooit ? De SDAP en de oorlog, Nieuwe Niedorp, 1934, 8 pag., uitg. IAMV.
30. "Onze Vloot" ontmaskerd ! , Nieuwe Niedorp, (1934), 8 pag., uitg. IAMV, (overdruk De Syndicalist).
31. S.D.A.P. en C.P.H. N.V.V. en R.V.O. Hun verachtelijke partijstrijd bedreigt de arbeidersbeweging met ondergang in oorlog en fascisme. Geen partijpolitiek maar klassepolitiek, Amsterdam, (1934), 16 pag., uitg. NSV, (overdruk uit De Syndicalist).
32. Een tweede 1914 ? 1934 ; Neen ! Nooit ! Een oproep tot bezinning van het IAMB. Gasmaskers ? Amsterdam, 16 pag., ill., z.j. (1934), uitg. NSV en IAMV, (anoniem).
33. Directe actie in Spanje in Frankrijk in België. Ook in Nederland ? Amsterdam, (1936), 15 pag., uitg. NSV, (anoniem).
34. Syndicalisme. NAS. of NSV. ? Een ernstig woord aan de leden van het NAS, z.pl. (1936), 16 pag., uitg. NSV.
35. Arbeiders, Werklozen. Pas op voor Romme, Amsterdam (1938?), 14 pag., uitg. NSV (anoniem).
36. NSV Secretariaatsverslag. 1 januari 1936-1 september 1938, z.pl., (1938), 47 pag.
37. Joh. N.
    Havenarbeiders Breekt Uw Kluisters. Met een inleidend woord van Alb. de Jong. (Amsterdam, 1939), 16 pag., uitg. van de Syndicalistische Federatie van Transportarbeiders.
38. N.S.V. Officiële Verslagen. 1 September 1838-31 December 1939, z.pl., (1940), 47 pag.
39. Fritz Brupbacher (1874-1945) en zijn verhouding tot het anarchisme, Den Haag, 1952, 77 pag., uitg. NSV.
40. De stakingen van 1903. Een onderzoek naar de oorzaken van de overwinning in Januari en van de nederlaag in April, Den Haag (1953), 55 pag., uitg. NSV.
40a. Idem, 2de druk.
41. Het revolutionair anti-militarisme in Nederland, pp. 202-222 in Handboek voor de vredesbeweging. De radicaal-pacifistische stromingen, onder redactie van Dr. J. de Graaf e.a., 's-Gravenhage, 1954, X-276 pag.
42. Van onder op ! De grondslagen van het syndicalisme, Den Haag, 1958, 8 pag., uitg. NSV.
43. Domela Nieuwenhuis, Den Haag, 1966, 86 pag., Kruseman (serie : kopstukken uit de twintigste eeuw).
44. Van Christen tot Anarchist en ander werk van F. Domela Nieuwenhuis geselecteerd en ingeleid door Albert de Jong, Utrecht, 1971, 231 pag., ill., uitg. Bruna.
45. (De geschiedenis van het F. Domela Nieuwenhuisfonds, uitgave van het F. Domela Nieuwenhuisfonds; verkorte versie van een groter manuscript, 1972? , uitg. F. Domela Nieuwenhuisfonds).

Albert de Jong is redakteur geweest van
De Wapens Neder,
De Vrije Samenleving,
Persdienst IAK,
De Arbeid Vrij ! ,
De Syndicalist,
Socialisme van onder op,
Anarcho Syndicalistische persdienst,
Buiten de perken.
Behalve onder zijn eigen naam heeft hij geschreven onder het pseudoniem Arnold Frank.

Deze bibliografie werd gepubliceerd bij het artikel "Over mijn vader Albert Andries de Jong (1891-1970)" door Rudolf de Jong, in het Mededelingenblad Orgaan van de Nederlandse Vereniging tot beoefening van de Sociale Geschiedenis, nr. 39, okt. 1971, p. 16-62.

Nr. 45 van de lijst is niet gepubliceerd. Er aan toe te voegen is:
Alexander Schapiro en Albert de jong, Waarom verloren wij de revolutie. De Nederlaag van het Spaanse anarcho-syndicalisme in 1936-1937, verzorgd door Jaap Kloosterman, Baarn, 1979, 123 p.

Over Albert de Jong zijn behalve de in deze map opgenomen of genoemde teksten van belang:
Gernot Jochheim, Antimilitaristische Aktionstheorie, Soziale Revolution und Soziale Verteidigung. Zur entwichlung der Gewaltfreiheitstheorie in der europäischen antimilitaristischen und sozialistischen Bewegung 1890-1940, unter besonderes Berüchsichtigung der Niederlande, Assen/Amsterdam-Frankfurt/Main, 1977, 612 S. (In Nederlandse bewerking verschenen onder de titel De wapens neder, 2 delen, Nijmegen 1985).

Volkert Bultsma en Evert van der Tuin, Het Nederlandsch Syndicalistisch Vakverbond 1923-1940, Amsterdam, 1980, 203 p.

★

REDACTIE: ALBERT DE JONG
LAURIERSTRAAT 127, DEN HAAG
ABONNEERT U BIJ P. FIJLSTRA
PAVILJOENSGRACHT 68, DEN HAAG
GIRONUMMER 31762

INHOUD

Programma

Teksten

I. De persoon van Albert de Jong

1. Waarom ik socialist werd . Het anarchistisch arbeidersmilieu
2. Athur Lehning: In Memoriam Albert de Jong (rede bij de crematie)
3. Korte biografie

II. Anarcho-syndicalisme

1. Berlijn of Moskou (1923)
2. Crisis en bezuiniging. Het rapport Welter (1932)
3. Ons "Program" (1943-1944)
4. Anarcho-syndicalisme na 1945, naar het OVB

III. Organisatie en organisatorisch handelen

1. De Vrije Samenleving (1924)
2. Uit de NSV-verslagen (1936-1938)

IV. Internationalisme en solidatiteit

1. Het IAMB
2. Tegen het fascisme
3. Tegen de dictatuur in Rusland

V. Cultuur en ethiek

1. "Het is kunst"
2. "Moreel juist handelen is voor mij een wat ingewikkelder vraagstuk" (brief over Kees Boeke)

VI. Een volksbeweging tegen de atoomoorlog

VII. Bibliografie

COLOPHON

De studiedag Albert de Jong is voorbereid door een werkgroep waarin zitting hadden Bert Altena, Rudolf de Jong, Jaap van der Laan, Hans Ramaer, René Sanders, Evert van der Tuin, Ruud Uittenhout, André van De Vrije, Erik van Zomeren.

De Documentatiemap werd in overleg met de werkgroep samengesteld door Rudolf de Jong; Erik Brouwer verzorgde de lay-out; het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis verleende technische medewerking en gaf fananciële ondersteuning. Tenzij anders is aangegeven zijn de gepubliceerde archiefstukken afkomstig uit het archief Albert de Jong.

STUDIEDAG

OP ZATERDAG 7 MEI 1988
ZEEZICHTZALEN
NOBELSTRAAT 4. UTRECHT

DE VRIJHEIDSLIEVENDE ARBEIDERSBEWEGING TUSSEN DE WERELDOORLOGEN EN ANARCHISTISCHE PROBLEEM-STELLINGEN, TOEN EN NU.

AANVANG: 10.00 UUR./ ZAAL OPEN: 9.30 UUR

S'OCHTENDS LEZINGEN (MET DISCUSSIE)
JAN FREELING: HERINNERINGEN AAN EEN LIBERTAIRE JEUGD EN AAN ALBERT DE JONG.

RUDOLF DE JONG: DE BEWEGING TOEN - DE PERSPECTIEVEN NU.

S'MIDDAGS DISCUSSIES IN VIJF WERKGROEPEN
INLEIDERS EN VOORZITTERS ZIJN: BERT ALTENA. CEES BRONSVELD. BOUDEWIJN CHORUS. MARIUS DE GEUS. DICK GEVERS. RENÉ SANDERS. EVERT VAN DER TUIN. RUUD UITTENHOUT. ANDRÉ VAN DE VRIJE.

UITREIKING CLARA MEIJER-WICHMANN PRIJS.

SAMENVATTING VAN DE WERKGROEPEN & DISCUSSIE.

16.45 UUR. SLUITING DOOR HANS RAMAER ALGEMEEN VOORZITTER VAN DE DAG.

TOEGANG F 8,- (INCLUSIEF DOCUMENTATIEMAP).

ORGANISATIE:
STICHTING DOCUMENTATIECENTRUM VRIJ SOCIALISME
MET ONDERSTEUNING VAN INTERNATIONAAL INSTITUUT VOOR SOCIALE GESCHIEDENIS • DE VRIJE GEDACHTE • LIGA VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS. BULLETIN NEDERLANDSE ARBEIDERSBEWEGING • DE AS • 'T KAN ANDERS DE VRIJE, ANARCHISTISCH MAANDBLAD • UITGEVERIJ SPREEUW •

STICHTING DOCUMENTATIECENTRUM VRIJ SOCIALISME. POSTBUS 14045. 3508 SB UTRECHT.

voor bep. vormgeving: erik brouwer.